

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

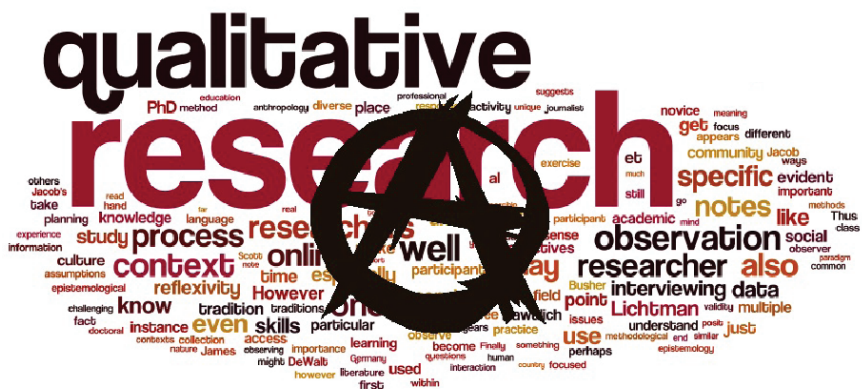
Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

SBORNÍK ABSTRAKTŮ

XXII. ročník česko-slovenské konference
Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku
**Punk v kvalitativním výzkumu aneb
„Kvalita is not dead“**

26.–27. 1. 2023, ZSF JU, České Budějovice

Alena Hricová (*editorka*)

SBORNÍK ABSTRAKTŮ

XXII. ročník česko-slovenské konference

Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku

Punk v kvalitativním výzkumu aneb „Kvalita is not dead“

ZSF JU České Budějovice 26.–27. 1. 2023

*Konference se koná pod záštitou Mgr. Ivany Chloubové, Ph.D., děkanky
Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích*

Editorka:

doc. PhDr. Alena Hricová, Ph.D.

Recenzent:

Mgr. Jan Hynek

Za věcnou a jazykovou správnost díla odpovídají autoři.

© Alena Hricová (ed.), 2023

ISBN 978-80-7394-987-7 (online)

ISBN 978-80-7394-985-3 (print)

Organizátoři konference

*Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích
ve spolupráci s těmito partnerskými organizacemi:*

- Katedra psychologie, Filozofická fakulta UP v Olomouci
- Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty UK v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze
- Katedra psychologie, Filozofická fakulta UK v Praze
- Pedagogická fakulta UK v Praze
- Psychologický ústav Akademie věd ČR
- Slovenská akadémia vied
- Univerzita Komenského v Bratislave
- Ústav výskumu sociálnej komunikácie Slovenskej akadémie vied v Bratislave
- Psychologický ústav Akademie věd České republiky
- Fakulta sociálních a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave
- SCAN, z.s.

Programový výbor

- Mgr. Miroslav Charvát, Ph.D. (Katedra psychologie FF Univerzity Palackého v Olomouci)
- Mgr. Tereza Rumlerová (Katedra psychologie FF Univerzity Palackého v Olomouci)
- prof. PhDr. Michal Miovský, Ph.D. (Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze)
- PhDr. Radomír Masaryk, Ph.D. (Fakulta sociálních a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave)
- prof. PhDr. Ivo Čermák, CSc. (Psychologický ústav Akademie věd ČR)
- prof. PhDr. Viera Bačová, DrSc. (Ústav experimentálnej psychológie Slovenskej akadémie vied)
- Mgr. Lucia Hargašová, PhD. (Ústav výskumu sociálnej komunikácie Slovenskej akadémie vied)
- doc. Mgr. Miroslav Popper, CSc. (Slovenská akadémia vied)
- doc. PhDr. Ing. Hana Konečná, Ph.D. (Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích)
- doc. PhDr. Alena Hricová, Ph.D. (Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích)
- Mgr. Tomáš Mrhálek, Ph.D. (Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích)
- doc. PhDr. Vladimír Chrz, Ph.D. (Psychologický ústav Akademie věd ČR)
- Mgr. Barbara Lášticová, PhD. (Ústav výskumu sociálnej komunikácie Slovenskej akadémie vied)

Organizační výbor

doc. PhDr. Alena Hricová, Ph.D.; Mgr. Tomáš Mrhálek, Ph.D.;
Mgr. Stanislav Ondrášek, Ph.D.; Mgr. Ingrid Baloun, Ph.D.

OBSAH

Program	7
----------------------	---

ABSTRAKTY

Registered reports v kvalitativním výskume (M. ADAMKOVIČ)	12
Co s načatým odpolednem: dramatické pásmo (Z. BAJGAROVÁ, V. PLACHÁ, E. DUBOVSKÁ)	12
Graf snese všechno? Úvaha o limitech kvantitativního výzkumu v prostředí školského zařízení pro výkon ústavní výchovy (A. DANĚK)	13
Morální dilemata učitelů (M. DAŇKOVSKÁ)	14
Totální instituce is dead – what now? Nový pohled na výzkum vězeňské subkultury (J. DRAHOŇOVSKÝ, V. PLACHÁ, E. DUBOVSKÁ)	14
Čo je jadro a čo je naviac? (M. FICO, L. ŠKARKOVÁ, P. PALOČKOVÁ)	15
Sociální rozměr konspiračního myšlení v pandemii covidu-19: role neadaptivní sociality (M. FILIP, D. KOVÁŘ)	15
The effect of partner's odour in intimate and sexual encounters: the context for women matters (A. FIŠEROVÁ, Ž. PÁTKOVÁ, D. SCHWAMBERGOVÁ, J. HAVLÍČEK)	16
Smart seniors – Jak jsou na tom senioři s používáním moderních technologií? (O. GERGELY, L. JOCHMANNOVÁ, L. STANKE)	17
Je to krásný, ale takhle to nebylo (V. GIGALOVÁ)	18
Kvalitativní analýzy zapojování veřejnosti v Plzni aneb Kolik jste měli respondentů? (T. HIRT)	18
Kosmický výzkum v zatopeném lomu (M. CHARVÁT, R. PROCHÁZKA, K. SEITLOVÁ, M. DOLEJŠ)	19
Jak zkoumat krizi a růst ve středním věku (V. CHRZ, I. POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ) ...	19
„Můj ostrůvek svobody“ (L. JURÍČKOVÁ)	20
Kvalitativní analýza konspiračního myšlení v pandemii covidu-19 (D. KOVÁŘ, M. FILIP)	21
Narativní punk předškolních dětí (J. KRÁSA, L. FERULÍKOVÁ, L. ŠPAČKOVÁ)	21
Budoucnost hranatá, řídká, chlupatá...? (K. LOHROVÁ)	22
Studující první generace v procesu tranzice do vysokoškolského studia (K. MACHOVCOVÁ, T. ŠKANDEROVÁ, B. ZUMROVÁ)	23
Hledání sebe sama v kvalitativním výzkumu aneb Sonda do praxe kulturní antropoložky na volné noze (R. MALÍKOVÁ)	23

Diagnostika vzdělávacích potřeb studujících s afinitou k výuce zapojující učební herní principy (J. MIŠKOV).....	24
Zárodečné prvky pedagogicky produktivního rozhovoru: Jak spolu univerzitní učitelé hovoří o výuce (B. NEKARDOVÁ).....	25
Cesty úzdravy z opakující se deprese pohledem psychologů, psychoterapeutů, psychologů i lidí, kteří tímto procesem prošli (A. NEUSAR, K. CZEPCOVÁ).....	25
Zotavování se ze závislosti na alkoholu jako příležitost dozrát (A. OLIVOVÁ).....	26
„Každý si myslí, aký tu máme ľahký život.“ Skúsenosti Slovákov a Čechov s nenávisťnými prejavmi v postbrexitovom a postkonfliktnom Severnom Írsku (J. PAPCUNOVÁ, S. WHITTEN).....	27
Chvála zírání aneb Zírání jako výzkumná technika (M. PAULÍČEK)	27
Ako zmysluplne skúmať využívanie nových médií a digitálne spôsobilosti u detí a mládeže (M. PETRJÁNOŠOVÁ).....	28
Kvalitativní analýza eye-tracking dat v kartografii (S. POPELKA).....	29
Znovuzrodenie biografie v českom pedagogickom diskurze na príklade biografického učenia dospelých (K. ROZVADSKÁ).....	29
Pedagogický prostrediek diferenciácie na 1. stupni základní školy formou učebního úkolu (M. SEMRÁDOVÁ)	30
Pedagogika beze smyslu? (S. SUDA, J. NOTA)	31
Utváření a rozvoj studentské identity vysokoškoláků, jejichž rodiče nemají vysokoškolské vzdělání (T. ŠKANDEROVÁ)	31
Vynořující se otcovství – vývojové aspekty procesu stávání se otcem (V. ŠKVAŘIL, A. KUCHARSKÁ, P. PRESSLEROVÁ)	32
Etické výzvy výzkumů zaměřených na kvalitativní online obsahy (M. ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ).....	33
„Aký je váš názor na vynosenie dieťaťa inou ženou?“ Sociálne reprezentácie surrogátneho materstva v online prostredí (M. ŠULOVÁ, M. POPPER).....	33
Krizová křivka: očekávání a realita. Limity a přínosy využití modifikace metody krizové křivky pro zkoumání krize, k níž došlo před 4 dekadami (M. UHMANNOVÁ, M. PREISS)	34
Co je to dysgrafie? (T. URBÁNEK, K. ŠAFÁROVÁ, L. ČUNEK)	34
„Povedal, že Európanky sú múdrejšie ako Američanky, ktoré zo všetkého robia veľké haló.“ Sexuálne obťažovanie v zamestnaní, organizačná klíma a coping (V. VALKOVIČOVÁ, K. MINAROVIČOVÁ, S. KARKOŠKOVÁ).....	35

WORKSHOPY

5 ontológií pre psychológiu druhého rádu (G. BIANCHI)	36
Never mind the time, here is the qualitative research – metodologie kvalitativního výzkumu (A. HRICOVÁ, S. ONDRÁŠEK)	36
Výzkumnický kruh (R. MALÍKOVÁ)	37
Anarchy in the QA – techniky kvalitativní SW analýzy (T. MRHÁLEK)	37
Inter... Fenó... Cože?? (A. WARD)	37

POSTERY

Péče o osobu blízkou v domácím prostředí a její překážky aneb Introspekce do života neformálních pečovateli (I. BALOUN, H. HAJDUCHOVÁ, L. MOTLOVÁ)	38
Not sharing the same perspectives in the context of offspring's mate choice: High level of discordance over actions and counteractions reported by parent-offspring dyads (A. FIŠEROVÁ, J. HAVLÍČEK, Z. ŠTĚRBOVÁ) ...	39
Z obětí hrdinovia: Kvalitatívny dizajn výskumu o reziliencii, copingu a silných stránkach charakteru arabských utečencov na Slovensku (S. ISSMAILOVÁ)	40
Jak se kriticky kvalitativně proanalýzovat k akceptaci infanticidy (H. KONEČNÁ)	40
Povedz to fotkou... Photovoice ako výskumný a vzdelávací nástroj (M. LEMEŠOVÁ, L. SOKOLOVÁ)	41
Psychológia je... Vnímanie významu psychológie študentkami a študentmi nepsychologicky zameraných študijných odborov (Katarína Minarovičová, Miroslava Lemešová, Zlatica Zacharová)	42
All is not as it seems: In depth through the barriers of support for children and young people with mental disorders (K. NĚMEČKOVÁ)	43
Moja porucha je mojou výhodou... Skryté rebelky v učiteľstve (L. SOKOLOVÁ, M. LEMEŠOVÁ)	43
Využití metody photovoice ve speciálněpedagogickém výzkumu (L. ŠKODÁKOVÁ)	44
Hlavně neudělat botu: výzkum volných asociací reklamní fotografie (F. ŠVÁCHA, M. URBAN)	45
Využití metody think-aloud v kartografickém výzkumu (T. VANÍČEK)	46
Pokryvené tóny alebo Online výučba hry na husliach (L. ZÁHRADNÍKOVÁ)	46
Učitelia a učiteľky ako „výskumníci a výskumníčky“ morálneho správania žiakov (Z. ZACHAROVÁ, Š. FERKOVÁ)	47

PROGRAM

Protože je naše konference na téma punk, dovolujeme si v programu nepoužívat tituly. Příspěvky v sekcích jsou plánovány na 20 minut + 10 minut diskuse. Kdo si diskusi nepřeje, může přednášet 30 minut. Kdo nerad přednáší, může mít 15minutovou přednášku a 15 minut diskutovat. Prostě punk...

ČTVRTEK 26. 1. 2023

- od 08:30 REGISTRACE (před sálem E) – bude průběžně probíhat celý den pro ty, co přijedou později
- 09:00–09:30 ZAHAJOVACÍ CEREMONIE (sál E)**
09:00–09:15 Zahájení – Petr Bauman – prorektor pro studium Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích
09:15–09:25 Slovo Ivany Chloubové, děkanky Zdravotně sociální fakulty JU
09:25–09:30 Čtyři slova za organizační výbor
- 09:30–10:30 Vyzvané příspěvky (sál E)**
09:30–10:30 Pedagogika beze smyslu? (*Suda S., Nota J.*)
- 10:30–10:45 PAUZA NA KÁVU A OBČERSTVENÍ V POSTEROVÉ SEKCI (učebna U 10)**
- 10:45–12:15 Vyzvané příspěvky (sál E)**
10:45–11:30 Graf snese všechno? Úvaha o limitech kvantitativního výzkumu v prostředí školského zařízení pro výkon ústavní výchovy (*Daněk A.*)
11:30–12:15 Kvalitativní analýzy zapojování veřejnosti v Plzni aneb Kolik jste měli respondentů? (*Hirt T.*)
- 10:45–12:15 Sekce Instituce (učebna U 9)**
10:45–11:15 Hledání sebe sama v kvalitativním výzkumu aneb Sonda do praxe kulturní antropoložky na volné noze (*Malíková R.*)
11:15–11:45 Totální instituce is dead – what now? Nový pohled na výzkum vězeňské subkultury (*Drahoňovský J., Plachá V., Dubovská E.*)

- 11:45–12:15 Utváření a rozvoj studentské identity vysokoškoláků, jejichž rodiče nemají vysokoškolské vzdělání
(*Škanderová T.*)
- 12:15–13:15 PAUZA NA OBĚD**
- 13:15–14:45 Sekce Sex a (ne)svoboda (učebna U 9)**
13:15–13:45 „Povedal, že Európanky sú múdrejšie ako Američanky, ktoré zo všetkého robia veľké haló.“ Sexuálne obťažovanie v zamestnaní, organizačná klíma a coping
(*Valkovičová V., Minarovičová K., Karkošková S.*)
- 13:45–14:15 The effect of partner’s odour in intimate and sexual encounters: the context for women matters
(*Fišerová A., Pátková Ž., Schwambergová D., Havlíček J.*)
- 14:15–14:45 „Můj ostrůvek svobody“ (*Juríčková L.*)
- 14:45–16:15 Sekce Etika (sál E)**
14:45–15:15 Etické výzvy výzkumů zaměřených na kvalitativní online obsahy (*Šťovíčková Jantulová M.*)
- 15:15–15:45 „Aký je váš názor na vynosenie dieťaťa inou ženou?“ Sociálne reprezentácie surogátneho materstva v online prostredí (*Šulová M., Popper M.*)
- 14:45–16:15 Sekce Krize, hledání a nalézání, první epizoda (učebna U 9)**
14:45–15:15 „Každý si myslí, aký tu máme ľahký život.“ Skúsenosti Slovákov a Čechov s nenávisťnými prejavmi v postbrevitovom a postkonfliktnom Severnom Írsku
(*Papcunová J., Whitten S.*)
- 15:15–15:45 Cesty úzdravy z opakujúci se deprese pohledem psychoterapeutů, psychologů i lidí, kteří tímto procesem prošli (*Neusar A., Czepcová K.*)
- 15:45–16:15 Morální dilemata učitelů (*Daňkovská M.*)
- 13:15–16:15 WORKSHOPY (učebna U 11)**
13:15–14:45 Never mind the time, here is the qualitative research – metodologie kvalitativního výzkumu (*Hricová A., Ondrášek S.*)
- 14:45–16:15 Anarchy in the QA – techniky kvalitativní SW analýzy
(*Mrhálek T.*)
- 16:15–16:45 POSTEROVÁ SEKCE A OBČERSTVENÍ (učebna U 10)**

- 16:45–18:00 Sekce Rodiče a děti (sál E)**
16:45–17:15 Vynořující se otcovství – vývojové aspekty procesu stávání se otcem (*Škvařil V., Kucharská A., Presslerová P.*)
17:15–17:45 Narativní punk předškolních dětí (*Kráska J., Ferulíková L., Špačková L.*)
- 16:45–17:45 MINISYMPOSIUM (učebna U 9)**
16:45–17:15 Co s načatým odpolednem: dramatické pásmo (*Bajgarová Z., Plachá V., Dubovská E.*)
17:15–17:45 Jak zkoumat krizi a růst ve středním věku (*Chrz V., Poláčková Šolcová I.*)
- 16:45–17:45 WORKSHOPY (učebna U 11)**
16:45–17:45 Inter... Feno... Cože??? (*Ward A.*)

od 18:30 Společenský večer – restaurace Masné krámy

PÁTEK 27. 1. 2023

- 08:20–08:30 ZAHÁJENÍ druhého dne u kávy na stojáka v posterové sekci (učebna U 10)**
- 08:30–10:30 Sekce Pedagogika I (sál E)**
- 08:30–09:00 Ako zmysluplne skúmať využívanie nových médií a digitálne spôsobilosti u detí a mládeže (*Petrjánošová M.*)
- 09:00–09:30 Co je to dysgrafie? (*Urbánek T.*)
- 09:30–10:00 Zárodečné prvky pedagogicky produktivního rozhovoru: Jak spolu univerzitní učitelé hovoří o výuce (*Nekardová B.*)
- 10:00–10:30 Znovuzrodenie biografie v českom pedagogickom diskurze na príklade biografického učenia dospelých (*Rozvadská K.*)
- 08:30–10:30 Sekce Krize, hledání a nalézání, druhá epizoda (učebna U 9)**
- 08:30–09:00 Krizová křivka: očekávání a realita. Limity a přínosy využití modifikace metody krizové křivky pro zkoumání krize, k níž došlo před 4 dekádami (*Uhmannová M., Preiss M.*)
- 09:00–09:30 Zotavování se ze závislosti na alkoholu jako příležitost dozrát (*Olivová A.*)
- 09:30–10:00 Kvalitativní analýza konspiračního myšlení v pandemii covidu-19 (*Kovář D., Filip M.*)
- 10:00–10:30 Sociální rozměr konspiračního myšlení v pandemii covidu-19: Role neadaptivní sociality (*Filip M., Kovář D.*)
- 08:30–10:30 WORKSHOP A POZVÁNKA PANA G. BIANCHI (učebna U 11)**
- 08:30–10:00 Výzkumnický kruh (*Malíková R.*)
- 10:00–10:30 5 ontológií pre psychológiu druhého rádu (*Bianchi G.* online)
- 10:30–10:45 PAUZA NA KÁVU A OBČERSTVENÍ A POSTEROVÁ SEKCE (učebna U 10)**
- 10:45–12:45 Sekce Metodologické osvěžení a skryté rebelky (sál E)**
- 10:45–11:15 Registered reports v kvalitativnom výskume (*Adamkovič M.*)

- 11:15–11:45 Kosmický výzkum v zatopeném lomu (*Charvát M., Procházka R., Seitlová K., Dolejš M.*)
- 11:45–12:15 Budoucnost hranatá, řídká, chlupatá...? (*Lohrová K.*)
- 10:45–12:45 Sekce Pedagogika II (učebna U 9)**
- 10:45–11:15 Čo je jadro a čo je naviac? (*Fico M., Škarková L., Paločková P.*)
- 11:15–11:45 Diagnostika vzdělávacích potřeb studujících s afinitou k výuce zapojující učební herní principy (*Miškov J.*)
- 11:45–12:15 Studující první generace v procesu tranzice do vysokoškolského studia (*Machovcová K., Škanderová T., Zumrová B.*)
- 12:15–12:45 Pedagogický prostředek diferenciacie na 1. stupni základní školy formou učebního úkolu (*Semrádová M.*)
- 10:45–12:45 Sekce Vizual (učebna U 11)**
- 10:45–11:15 Smart Seniors – Jak jsou na tom senioři s používáním moderních technologií? (*Gergely O., Jochmannová L., Stanke L.*)
- 11:15–11:45 Kvalitativní analýza eye-tracking dat v kartografii (*Popelka S.*)
- 11:45–12:15 Chvála zírání aneb Zírání jako výzkumná technika (*Paulíček M.*)
- 12:15–12:45 Je to krásný, ale takhle to nebylo (*Gigalová V.*)
- 12:45–12:55 DESET MINUT SLOVA NA KONEC A BAGETA NA CESTU (sál E)**

ABSTRAKTY

Registered reports v kvalitativnom výskume

Matúš Adamkovič ^{1,2}

¹ *University of Jyväskylä, Faculty of Humanities and Social Sciences, Finland*

² *Centre of Social and Psychological Sciences at the Slovak Academy of Sciences, SK*

ABSTRAKT:

Registered report (RR) je dvojstupňovým formátom publikačného procesu, ktorý kladie zvýšený dôraz na kvalitu dizajnu štúdie namiesto jej výsledkov. V poslednej dekáde nadobudol tento formát popularitu v kvantitatívne orientovanom psychologickom výskume. Do akej miery je však možné princípy RR aplikovať na kvalitatívny výskum? A má čosi takéto vôbec zmysel? V príspevku stručne predstavím koncept RR, jeho piliere, benefity a úskalía. Na konkrétnom príklade RR kvalitatívneho výskumu realizovaného v rámci ERC projektu ORE demonštrujem, že v súčasnosti existujú možnosti a platformy, ktoré môžu kvalitatívne orientované/í výskumníčky/ci využívať a publikovať svoje štúdie taktiež vo formáte RR. Positionality statement: Som kvantitatívne orientovaný výskumník podporujúci princípy otvorenej vedy.

Grantová podpora:

Príspevok bol podporený (1) European Research Council (ERC) [grant agreement No 101042052] a (2) APVV-20-0319.

Co s načatým odpolednem: dramatické pásmo

Zdeňka Bajgarová ¹, **Veronika Plachá** ², **Eva Dubovská** ³

¹ *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra psychologie*

² *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra primární a preprimární pedagogiky*

³ *Psychologický ústav AV ČR*

ABSTRAKT:

Příspěvek je druhou částí bloku, který se zaměřuje na možnosti experimentování týkající se jak způsobu zkoumání, tak také prezentace výzkumných zjištění. Materiálem pro toto experimentování je soubor 120 polostrukturovaných rozhovorů (Life Story Interview) získaných v rámci projektu „Krise, prožívání a růst ve středním věku“. Vycházíme zde z McAdamsovy studie „What do we know

when we know a person“, podle níž je pro uchopení některých psychologických témat nenahraditelná narativní rovina popisu umožňující zachytit lidskou zkušenost v kontextu životního průběhu. Klademe si otázku, jaký způsob prezentace výzkumných zjištění by plně odpovídal této kontextualizované narativní rovině. Nabízí se zde běžná narativní forma, tj. vyprávění příběhu o tom, co se stalo „tehdy a tam“. Je však možné jít ještě o krok dál, k formě dramatické inscenace spočívající ve zpřítomnění, v přenesení příběhu do konkrétního, jedinečného a ztělesněného „tady a teď“. Obsahem příspěvku bude experimentování s touto dramatickou formou jakožto způsobem, jakým lze zkoumat (a prezentovat) specifika krize či růstu ve středním věku. Dramatické pásmo bude dialogem hlasů, nebude chybět ani hudba a zpěv.

Grantová podpora:

GA20-08583S.

Graf snese všechno? Úvaha o limitech kvantitativního výzkumu v prostředí školského zařízení pro výkon ústavní výchovy

Alois Daněk

Univerzita Jana Amose Komenského, Praha

ABSTRAKT:

Od roku 2014 intenzivně zkoumáme prostředí školského zařízení pro výkon ústavní výchovy – Dětský domov Klánovice. Pravidelně se zde objevují studenti z různých fakult a kateder s výzkumnými záměry pro jejich kvalifikační práce. Ve značné oblibě mají dotazníková šetření, neobávají se ani standardizovaných i nestandardizovaných testů. Jedna diplomantka si nevyzvedla vyplněné formuláře a nám se naskytla skvělá příležitost zjistit, nakolik jsou odpovědi našich dětí a mladých dospělých v souladu se skutečností. Již při zběžném pohledu bylo zřejmé, že výstup na Likertově škále s hodnotou „školní přípravu nezanedbávám“ od čerstvého držitele několika reparátů nebude zcela objektivní. Provedli jsme tedy několik výzkumných experimentů, které poukázaly na výrazný rozdíl mezi výsledky kvantitativně orientovaných výzkumů a objektivní realitou dětského domova. Hlavním cílem příspěvku je kriticky zhodnotit možnosti různých výzkumných přístupů používaných v prostředí dětských domovů a podobných institucí. Představíme cestu vedoucí k výzkumnému designu, který v současnosti používáme. Pracujeme s kombinací řady kvalitativních metod, které průběžně revidujeme a obohacujeme novými prvky. Na základě našich zkušeností z praxe označíme specifika, která s sebou kvalitativní výzkum přináší, a zamyslíme se nad možnostmi výraznějšího zapojení kvalitativních metod do moderního výzkumu.

Morální dilemata učitelů

Markéta Daňkovská

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta

ABSTRAKT:

Příspěvek představí výsledky výzkumu, který probíhal v letech 2018–2021. Výzkum si kladl za cíl zjistit situace, ve kterých učitelé základních škol zažívají profesně morální dilemata. Výzkumný záměr byl zjišťován pomocí kvalitativních i kvantitativních metod výzkumu. Prezentace v první části představí nejprve průběh kvalitativního výzkumu a použité metody, konkrétně metody polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory byly realizovány s 20 učiteli. Ze situací, které učitelé zmiňovali, bylo následně vytvořeno pět kategorií.

Ve druhé části prezentace bude představena práce se vzniklými kategoriemi, jejich syčení a použití v kvalitativním výzkumu, v němž bylo zjišťováno, které situace zažívají nejvíce a jak moc jsou pro ně v jejich práci zatěžující.

V prezentaci budou představeny výsledky z obou dvou šetření.

Totální instituce is dead – what now? Nový pohled na výzkum vězeňské subkultury

Jan Drahoňovský ¹, Veronika Plachá ², Eva Dubovská ³

¹ *Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, katedra sociologie, Praha*

² *Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra primární a preprimární pedagogiky*

³ *Psychologický ústav AV ČR*

ABSTRAKT:

Tento příspěvek si klade za cíl zbourat některé mýty ohledně výzkumu v prostředí věznic, jakož i navrhnout originální teoretické ukotvení takového výzkumu a praktickou aplikaci v terénu. Výzkumníci používají často při svém bádání v penitenciárním prostředí teoretický koncept totální instituce Ervinga Goffmana. Toto pojetí však považujeme ze závažných důvodů nejen za přežitě, nýbrž za vyložené zavádějící a znemožňující skutečný vhled do každodenního vězeňského dění. Vychází totiž z teorie sociální patologie, která staví zeď mezi vězně a zaměstnance. Navrhujeme radikální přehodnocení a uchopení věznic jako jakékoli jiné organizace s jejími funkcemi, strukturou a především kulturou. Subkulturu vězňů lze pak chápat jako přirozenou reakci na existenci organizační kultury a nelze ji považovat za její protiklad. Ze vzájemného prolínání organizační kultury a vězeňské subkultury se ustanovuje vězeňská každodennost. Dále se zamýšlíme nad praktickými možnostmi terénního výzkumu v prostředí věznic s některými méně obvyklými metodami validizace. Rovněž uvažujeme nad etickými otázkami, které takový výzkum přináší.

Čo je jadro a čo je navyiac?

Martin Fico, Lucie Škarková, Petra Paločková

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, katedra pedagogiky

ABSTRAKT:

Evropská komise (EK) zařadila mezi klíčové kompetence pro 21. století „Entrepreneurship“, tedy podnikavost. Tato skutečnost je reflektována i v české vzdělávací politice a v rámci revize rámcového vzdělávacího programu (RVP) se podnikavost dostala mezi kompetence, které by měly být rozvíjeny u žáků základních škol. Co ale pro učitele znamená rozvíjet podnikavost žáků? Když jsme se začali zaměřovat na podnikavost v podmínkách českých škol, zažívali jsme rozčarování a vzájemné nepochopení. Ani studentům učitelství, budoucím pedagogům nepřišlo téma podnikavosti ve vzdělávání zajímavé. Shodně se vyjadřovali v duchu – „pěkné, ale je to něco navíc, není na to čas“. V čem je tedy zakopaný pes? Na jedné straně zahraniční i národní kurikulární dokumenty reflektují potřebnost rozvoje kompetence k podnikavosti u žáků, dokládají řadu příkladů dobré praxe a navodují jak na to, na straně druhé je rozvoj kompetence k podnikavosti z jádra posunut na okraj, pokud vůbec. Rozhodli jsme se prozkoumávat porozumění podnikavosti u učitelů základních a středních škol. Naším cílem je hledat u učitelů základních a středních škol porozumění kompetenci k podnikavosti a jejímu rozvoji. Představujeme výsledky první analýzy narativů z individuálních rozhovorů ($n = 4$) a skupinového rozhovoru ($n = 4$), které jsou pro nás vstupem do další fáze výzkumu. Co už teď víme, je, že rozdíly v porozumění se ukazují jak na úrovni pojmů (podnikavost, podnikání, projektové vyučování, projektování), tak na úrovni procesů a výstupů, které jsou s podnikavostí učitelů potažmo žáků artikulovány.

Sociální rozměr konspiračního myšlení v pandemii covidu-19: role neadaptivní sociality

Miroslav Filip, Dominik Kovář

Psychologický ústav AV ČR

ABSTRAKT:

Podle autorů vycházejících z teorie sociální identity studie konspiračního myšlení v době pandemie covidu-19 přeceňují roli individuální psychologie (např. zdůrazňují kognitivní chyby při interpretaci ohrožujících událostí). Studie využívající dotazníková data z velkých souborů také uvádějí souvislosti konspiračního myšlení s faktory popisujícími sociální kontext a kvalitu vztahů ve společnosti (např. s důvěrou nebo kolektivismem). Tyto souvislosti však příliš neobjasňují. V příspěvku, který vychází z psychologie osobních konstruktů, se pokoušíme hlouběji porozumět sociálnímu rozměru konspiračního myšlení. Konspirační myšlení se rozvíjí na pozadí vzorců „neadaptivní sociality“, kdy pohled jedince či skupiny na

odlišnou skupinu (např. co se týče názorů na očkování) vyvolává u druhé skupiny nedůvěru k té první, a opačně. V příspěvku prezentujeme studii, která zkoumá tuto hypotézu. Na výpovědích o prožívání pandemie od 23 respondentů a dat z metody repertoárových mřížek ukážeme, že lidé inklinující v různé míře ke konspiračnímu myšlení vnímají jedince s jiným názorem na pandemii nedůvěřivě. Tuto nedůvěru interpretujeme jako snahu uchránit si své vlastní vidění situace při konfrontaci s jinou perspektivou. Stejný mechanismus je ale komplementárně patrný i u některých participantů, kteří se naopak vidí jako „odpovědní“ a neinklinují ke konspiračnímu myšlení. Konspirační myšlení, ke kterému v době pandemie někteří lidé inklinují, tedy může být spirálovitě zesilované vzájemnou posilující se nedůvěrou s některými „nekonspiračně“ smýšlejícími lidmi.

Grantová podpora:

RVO:68081740.

The effect of partner's odour in intimate and sexual encounters: the context for women matters

Anna Fišerová, Žaneta Pátková, Dagmar Schwambergová, Jan Havlíček

Charles University, Faculty of Science, Prague, Czech Republic

ABSTRACT:

Previous studies showed that women reported partner's body odour being an important criterion during mate selection and sexually arousing during sexual activity. However, it is not clear what male partner's odours are involved in intimate and sexual encounters and how is their perception modulated by context. The main aim of the current study was to qualitatively map types of partner's odours perceived by women during intimate and sexual encounters. Further, we investigated whether and how these odours affect women's perception.

We conducted semi-structured interviews with 20 single women (mean age = 23.75 ys) who recently experienced a committed relationship and 20 women (mean age = 26 ys) in a committed relationship.

Thematic analysis identified two categories of key odours: natural body odour (*i.e.*, body odour, sweat, odour of semen, and genitals) and fragrance (*i.e.*, perfume, shower gel, and laundry agents). Women's perception was negatively affected by some aspects of male odours: high/low intensity, alcohol/cigarettes, and insufficient/exaggerated hygiene. Further, women's perception of odour types varied within specific intimate (hugging, kissing, cuddling, and lying side by side) and sexual encounters (intercourse, oral sex, and ejaculation). Interestingly, natural body odour was mostly perceived during intimate encounters, often evoking pleasant feelings of security/home, whereas sweat was mostly noticed during intercourse, evoking sexual arousal, or was accepted as a part of the partner/activity. In contrast, sweat after physical activity (sport) or workday was considered unpleasant during intimacy, *e.g.*, hugging.

Our findings emphasised a complexity of women's male odour perception that is modulated by various contextual factors.

Grantová podpora:

Research project START (no. START/SOC/064, MŠMT).

Smart seniors – Jak jsou na tom senioři s používáním moderních technologií?

Ondrej Gergely, Leona Jochmannová, Ladislav Stanke

Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, katedra psychologie

ABSTRAKT:

Příspěvek představí některé výsledky z disertačního výzkumného projektu, který je zaměřen na psychologické aspekty telemedicinského řešení u pacientů trpících jedním ze dvou chronických onemocnění (chronické srdeční selhání nebo chronická obstrukční plicní nemoc).

Prezentovány budou výsledky analýzy rozhovorů zaměřených na používání moderních technologií a postoje k nim. Dotazování byli pacienti ve věku 60 let a více s jednou ze dvou uvedených diagnóz, před nástupem do pilotní telemedicinské studie.

V telemedicině hraje důležitou úlohu psychický (nebo psychologický) faktor. Benefity moderní techniky nemusí být vnímány jako takové, kvůli technologickému diskomfortu uživatelů, který přichází společně s novými ICT technologiemi. Např. zatímco přijímání zdravotní péče pomocí běžného telefonu zpravidla nevyžaduje dodatečné technické dovednosti, tak tablet, počítač a další zařízení, jež jsou používány v domácím měření, obvykle vyžadují další (někdy komplexní) schopnosti. Technologie je kromě toho sama o sobě polarizujícím faktorem. Někteří jedinci jsou vůči technologiím disponovaní více pozitivně než jiní, a tyto postoje jsou ve výběrových souborech rozličně distribuovány.

V našem příspěvku se zaměřujeme na lidi ve věku 60 let a více, protože se jedná o věkovou skupinu, které bývá často připisována malá znalost moderních technologií a nezájem o jejich používání. Nemusí tomu ale být úplně tak, což vyplývá i z výsledků analýzy našich rozhovorů.

Grantová podpora:

IGA_FF_2022_005.

Je to krásný, ale takhle to nebylo

Veronika Gigalová

Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

ABSTRAKT:

Na výzkumu bez jakékoliv grantové podpory, který vznikl zcela impulzivně na základě aktivity Galerie sociální fotografie při katedře sociologie, andragogiky a kulturní antropologie FF UP v Olomouci, participovaly Monika Abrhánová, Aksana Shytsikava a Darja Šoustková. Příspěvek je reflexí procesu zkoumání Chomoutova – městské části Olomouce, která je na první pohled specifická svým venkovským charakterem. Na počátku ideje zabývat se jeho ambivalentní povahou stály umělecké fotografie Chomoutova, které byly pořízeny coby kreativní vyjádření žáků základní umělecké školy. Fotografie, které byly během bádání využity, tak vznikaly primárně jako umělecký artefakt, zároveň však nabývaly významu dokumentární výpovědi. To vedlo k myšlence využít je jako nástroj pro výzkum každodennosti obyvatel této městské části. Během vernisáže fotografií žáků totiž začalo být zřejmé, že obyvatelé Chomoutova při pohledu na snímky aktivizují své vzpomínky, názory a postoje k životu v Chomoutově, a fotografie tak získávají zajímavý potenciál také pro vědeckou interpretaci. Výzkum je tak hledáním vztahu každodennosti a jejího obrazu.

Kvalitativní analýzy zapojování veřejnosti v Plzni aneb Kolik jste měli respondentů?

Tomáš Hirt

Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, katedra antropologie

ABSTRAKT:

Příspěvek bude prezentací teoretických východisek, metodologie, praktických zjištění a politických doporučení výzkumného projektu zaměřeného na bariéry a stimulanty zapojování veřejnosti ve městě Plzni, jakož i reflexí všemožných patálií, které jej provázely. Cílem příspěvku je diskutovat možnosti aplikované antropologie ve vztahu k podpoře procesu zapojování veřejnosti v městském prostředí, resp. možnosti využití výsledků kvalitativní (!) analýzy organizační kultury města při prosazování participace jako organické součásti demokratického rozhodování a tvorby veřejných politik. V rámci prezentace budou představena nejen konkrétní výzkumná zjištění a interpretace, ale i (myšlenkový) střet se zástupci samosprávy, kterým absence numerické a vizuální metaforiky spjaté s kvantitativním přístupem hnula žlučí.

Kosmický výzkum v zatopeném lomu

Miroslav Charvát, Roman Procházka, Klára Seitlová, Martin Dolejš

Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, katedra psychologie

ABSTRAKT:

V roce 2022 se ve spolupráci Fakulty strojní a Fakulty biomedicínského inženýrství ČVUT a Filozofické fakulty UP v Olomouci uskutečnila realizační fáze projektu, jehož cílem bylo ověření možností nástroje pro zkoumání vlivu osobnostních charakteristik a vnějších faktorů na chování pracovních týmů a jednotlivců v izolovaných, stísněných a extrémních podmínkách (ICE). Tímto nástrojem je prostředí podvodní laboratoře Hydronaut DeepLab v kombinaci se zapojením multioborového týmu psychologů, lékařů, techniků, IT specialistů a profesionálních potápěčů. Hlavní výzkumnou aktivitou byl rozsáhlý kvalitativní experiment zaměřený primárně na rozbor týmových rolí, týmové komunikace a možnosti měření pracovní zátěže, jehož podstatou byla sedmidenní analogická vesmírná mise na Měsíc s názvem Diana III, uskutečněná v zatopeném lomu v obci Jesenný v Libereckém kraji. V režimu 24/7 byly pozorovány a pravidelně testovány dvě tříčlenné posádky v mateřské lodi a přístávacím modulu pod velením řídicí věže. V rámci příspěvku představíme v hrubých rysech celkovou konstelaci experimentu, scénář simulované mise, použité metody, zajímavé metodologické i technické aspekty a v neposlední řadě i kvalitativní holistické zhodnocení průběhu mise. Výsledky projektu mohou posloužit inovaci postupů pro výběr a trénink členů týmů pracujících nebo pobývajících v ICE.

Grantová podpora:

Projekt TAČR ETA TL05000228 Nástroj pro zkoumání vlivu osobnostních charakteristik a vnějších faktorů na dynamiku týmu při dlouhodobém pobytu v ICE environment.

Jak zkoumat krizi a růst ve středním věku

Vladimír Chrz, Iva Poláčková Šolcová

Psychologický ústav AV ČR

ABSTRAKT:

Příspěvek si klade otázku, na jaké rovině lze adekvátně uchopit problematiku krize a růstu ve středním věku, která je zkoumána v Psychologickém ústavu AV ČR. Teoretickým a metodologickým východiskem je zde studie McAdamse „What do we know when we know a person“, podle které lze osobnost zkoumat na třech rovinách hierarchicky uspořádaných podle míry (de)kontextualizace: 1. Dekontextualizované obecné konstrukty (paradigmatická úroveň). 2. Popisy osobnosti, jako jsou obranné mechanismy či copingové strategie. 3. Kontextualizovaný životní příběh. Na první rovině lze krizi či růst ve středním věku chápat z hlediska psychologických paradigmat (analytická psychologie, sociální konstruktivismus,

pozitivní psychologie ad.) a jejich obecných konceptů. Na druhé rovině lze specifika růstu či krize ve středním věku uchopit pomocí motivačních, vývojových či strategických konstruktů kontextualizovaných v čase, prostoru či roli. Toto je zde ilustrováno na konceptech, jako jsou: „redemption“, „životní autorství“ a „kalibrace“. Na závěr je položena otázka, jak lze specifika růstu či krize uchopit na narativní (plně kontextualizované) rovině, čímž je vytvořen můstek k následujícímu příspěvku tohoto bloku, který experimentuje se zkoumáním a prezentací zjištění na rovině dramatické performance.

Grantová podpora:

GA ČR – GA20-08583S.

„Můj ostrůvek svobody“

Lubica Juríčková

Univerzita Palackého v Olomouci, Lékařská fakulta, Ústav veřejného zdravotnictví

ABSTRAKT:

Přijetím Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením došlo v České republice k proměně hodnot společenského systému a k modifikaci sociálních institucí v oblasti autonomie vůle. Normy společnosti ovlivňují i načasování životních událostí členů společnosti. Otázky spoluúčasti dospělých lidí s omezenou svéprávností ve společenském životě a možnosti jejich svobodného rozhodování v průběhu jejich životní dráhy mají zásadní význam. Cílem příspěvku je popsat životní dráhu dospělého klienta s omezenou svéprávností z perspektivy individuálního životního příběhu. Jednalo se o longitudinální biografické dotazování formou narativního rozhovoru. Další metodou získávání kvalitativních dat byla metoda pozorování, metoda časové křivky a studium dokumentů (fotografie a soudní dokumenty). Při analýze biografického vyprávění jsme se zaměřili jednak na strukturu vyprávění životního příběhu a analýzu sekvencí ve vyprávění, jednak na analýzu obsahu. Základem analýzy bylo induktivní vytváření kategorií (otevřené kódování). Byly identifikovány tyto čtyři hlavní kategorie: a) život s nemocí před zbavením způsobilosti k právním úkonům, b) život s nemocí v procesu zbavování a po zbavení způsobilosti k právním úkonům, c) život s nemocí po omezení svéprávnosti, d) životní plány do budoucna. Longitudinální biografické dotazování umožnilo sledovat proměny interpretací a významů, které náš klient přikládal životním událostem a procesům, a tak porozumět i významu slov „Můj ostrůvek svobody.“ Životní dráhu klienta s omezenou svéprávností významně ovlivnilo a formulovalo institucionální prostředí společnosti.

Kvalitativní analýza konspiračního myšlení v pandemii covidu-19

Dominik Kovář, Miroslav Filip

Psychologický ústav AV ČR

ABSTRAKT:

Pandemie covidu-19 je stále diskutovaným tématem a má dalekosáhlé dopady. Řada výzkumů z této doby znovuotevřela aktuální téma konspiračních teorií. Jednotčím prvkem většiny těchto studií je hledání statistických vztahů na velkém vzorku osob. V naší studii se naproti tomu zaměřujeme na genezi konspiračního myšlení, přičemž vycházíme z individuální perspektivy člověka, který se snaží složité situaci pandemie porozumět. Výzkum proběhl v podzimní vlně pandemie 2021 a představuje sondu do životů 23 participantů, kteří se vyznačovali jak zastáváním konspiračních teorií, tak méně vyhraněnými názory na pandemii. Jako teoretický rámec jsme použili teorii osobních konstruktů, která umožnila znázornit rozličné způsoby „konstruování“ (porozumění) pandemické situace a sledovat jejich souvislosti s konspiračním myšlením. Příspěvek představí metodologický postup a výsledky obsahové analýzy konstruktů. Obsahovou analýzu jsme provedli na třech skupinách participantů lišících se mírou důvěry v instituce. Vynořila se celkově 4 provázaná témata – i) obtíže a problémy, se kterými se museli participanté vypořádávat, ii) jakým způsobem se snažili v pandemii orientovat a jaký volili zdroj informací, iii) jaký postoj k pandemii zaujali a co pro ně představovala, iv) jaké důsledky měl tento postoj na to, jak se s pandemickou situací vyrovnávali. V příspěvku také zazní autentické příběhy osob zastávajících vyhraněné konspirační teorie. Výsledky srovnáme se starší studií s obdobným designem, provedenou v předchozí fázi pandemie.

Grantová podpora:

RVO: 68081740.

Narativní punk předškolních dětí

Jan Krása, Lucie Ferulíková, Lenka Špačková

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, katedra psychologie, Brno

ABSTRAKT:

Příspěvek stojí na výkladu slova punk v jeho hovorové slovesné podobě punknout (něco) s významem: nemaje jiných prostředků a ani času udělat to nejlepší, udělat to nejlepší, co je v lidských silách. Při punknutí něčeho často dochází ke změně žánru, než je ten očekávaný.

V rámci výzkumu týkajícího se preference tematických nebo taxonomických vztahů mezi kategoriemi malé množství předškolních dětí (3 % z 820 analyzovaných odpovědí) při odpovídání zcela vybočilo ze žánru běžných odpovědí na předložené úlohy. Místo uvedení společného nadřazeného pojmu např. u dvoji-

ce obrázků policista a princezna se jim v představivosti obě postavy postavily do drobného dramatu a děti nám jako odpověď vyprávěly krátký příběh; např. „P[r]incezna zije v h[r]adu a policajt [j]de plic a klálovna nebude ...“ (chlapec, 5;0). Tento jev nazýváme narativizace.

Jestli byla narativizace způsobena únavou respondentů a narativní mód je základním naladěním našeho vědomí, ke kterému se v únavě vracíme (jako default mode network), nebo jestli si o spojení v příběhu říkaly v očích některých respondentů samy podněty, nebo se tak dělo z úplně jiné příčiny, není jisté.

Příspěvek na základě konkrétních výpovědí hledá odpověď na otázku: Co nám zaznamenaná spontánní narativizace říká o povaze narativní kompetence?

Naše mysl dostává narativní pohyb, když opouští taxonomické vztahy mezi kategoriemi; srov. „[Včela pryč] včelička by tam každý den chodila a schovávala se před lidma“ (dívka, 5;11). Narativní stav naší mysli oživuje kategorie a dává i neživým předmětům jednat; srov. „Skříň šla ven a nabourala“ (dívka, 4;1). Narativní mód lehce překračuje hranice dané zadáním, popř. podnětovými slovy; srov. „Kytička utekla ven a měla velký nožičky a utíkala pryč a byla tam včela a přšelo“ (dívka, 4;1).

Grantová podpora:

Specifický výzkum MUNI/A/1160/2018.

Budoucnost hranatá, řídká, chlupatá...?

Kateřina Lohrová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra psychologie

ABSTRAKT:

Příspěvek se zaměřuje na možnost uchopit zkoumání perspektivní orientace dospívajících pomocí metody měření sémantického diferenciálu. Autorka s použitím Osgoodovy (Suciho a Tannenbaumovy) metody již dříve mapovala čtenářský sémantický prostor pubescentů. Nyní cílí na zachycení jejich futuritního sémantického prostoru (a ideálně i na jeho umístění v jejich obecném sémantickém prostoru). Usiluje o rozkrytí individuálních psychologických významů pojmů asociovaných s časovou perspektivou (minulostí, přítomností a zejména budoucností) a o zjištění i jemných rozdílů v postojích pubescentů k nim. Ačkoli byla metoda vyvinuta za účelem kvantifikace sémantického diferenciálu, autorka vnímá i možnost jejího kvalitativního vytěžení a chce se soustředit na rozdíly v konotacích příslušných jazykových konstrukcí, resp. na rozdíly v jazykových reprezentacích postojů k pojmenovaným fenoménům (slovy básníka: co se slovy všechno poví). A volba (pro probandy mnohdy velmi) nekonvenčních bipolárních adjektiv chce záměrně šokovat a vést tak k žádoucímu oproštění se od vnější kontroly ustálených forem, floskulí a klišé. Punk na papíře, anarchie v hlavě a glam data!

Studující první generace v procesu tranzice do vysokoškolského studia

Kateřina Machovcová ¹, Taťána Škanderová ², Barbora Zumrová ²

¹ Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, katedra pedagogiky

² Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, katedra psychologie

ABSTRAKT:

V příspěvku představíme výsledky studií zaměřených na zkušenosti studujících první generace, tedy vysokoškolských studentů, jejichž rodiče dosáhli maximálně středoškolského vzdělání. Specificky se zaměříme na (re)konstruování studentské identity v prvních fázích studia. Tranzice ze střední školy do vysokoškolského prostředí znamená vstup do nového sociálního a kulturního světa a studující první generace mohou být v tomto důležitém bodě osobního vývoje vybaveni odlišnými zdroji pro jeho zvládnání (Crafter et al., 2019). Studie je založená na 15 rozhovorech pocházejících ze dvou studentských projektů. Analýza je realizována metodou reflexivní tematické analýzy (Braun a Clarke, 2013). Ve výsledcích jsou prezentovány tři skupiny identitních trajektorií popisující procesy utváření identit relevantních ke studiu: 1) rezistentní studující: ti, kdo se do jisté míry brání přijetí identity studenta a spíše se identifikují s (budoucí) profesí; 2) zápolící studující: ti, kdo zažívají zahájení studia jako konfliktní proces, kdy musí výrazně upravovat svoje očekávání a způsoby zapojení se do studia a studijního života; 3) zapojení studující: ti, kdo vnímají studium jako pozitivní výzvu, jsou ponořeni do svého oboru. Závěry studie budou diskutovány v kontextu specifické zkušenosti studujících první generace.

Grantová podpora:

Institucionální podpora PeDF UK – program Cooperation, pedagogické vědy.

Literatura

1. Braun, V., Clarke, V. (2013). *Successful Qualitative Research: A Practical Guide for Beginners*. Publisher SAGE Publications, 400 p.
2. Crafter, S., Maunder, R., Soulsby, L. (2019). *Developmental Transitions: Exploring Stability and Change Through the Lifespan*. Routledge, 204 p.

Hledání sebe sama v kvalitativním výzkumu aneb Sonda do praxe kulturní antropoložky na volné noze

Romana Malíková

ABSTRAKT:

Díky mé spolupráci se studenty doktorského studia na univerzitách se ke mně v průběhu konzultací dostávají různé názory panující v akademickém prostředí na kvalitativní výzkum.

Setkávám se s tím, že pro někoho je kvalitativní výzkum lehčí než ten kvantitativní. Pro jiného může být zase kvalitativní výzkum naprosto nedůležitý.

V mých očích se postupem času stal kvalitativní výzkum velmi dobrodružným procesem plným sebepoznání.

Pokud si totiž připustíme, že my výzkumníci jsme jedním z nejdůležitějších „nástrojů“ kvalitativního výzkumu, objeví se nám nekonečná paleta možností, jak dělat kvalitativní výzkum opravdu kvalitně. Protože budeme-li si vědomi toho, jací výzkumníci jsme, budeme si vědomi toho, jak kvalitní data náš výzkum generuje.

Je totiž jedno, jaké konkrétní techniky zvolíme, vždy záleží na tom, jak se na celý proces výzkumu budeme dívat my – výzkumníci.

Ať už chceme nebo ne, vždy se do výzkumu otiskneme. Jak to tedy dělat tak, aby nám v tom bylo dobře a odváděli jsme práci stále kvalitně?

V příspěvku budu vycházet ze svých vlastních výzkumnických zkušeností. Zároveň je doplním potřebami, se kterými se nejčastěji setkávám ve svém „terénu“.

Diagnostika vzdělávacích potřeb studujících s afinitou k výuce zapojující učební herní principy

Jan Miškov

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, katedra pedagogiky

ABSTRAKT:

S ohledem na design, metody a výukové cíle vzdělávání je hlavní výzkumnou otázkou tohoto příspěvku, pro které studující by gamifikace a herní prvky v e-learningu byly zvláště prospěšné, či nikoliv. Zkoumá, jak mohou digitální hry vstoupit do výuky a studia na vysoké škole, zda jsou herní principy kompatibilní s logikou výuky v dominantním vzdělávacím paradigmatu a jaké jsou výhody a nevýhody edukativních principů her v e-learningu. Ptal jsem se 14 vyučujících a odborníků, s nimiž jsem vedl polostrukturované rozhovory v rámci kvalitativní části disertačního výzkumu probíhajícího v letech 2017–2021. K jakým změnám potřeb dochází u studujících takto zapojených do učení zprostředkovaného elektronickými zdroji? Souhrn dílčích výsledků tematické analýzy interview objasňuje postoje respondentů a ilustruje, že při návrhu výukového online prostředí s herními prvky je třeba zohlednit různé preference, predispozice a styly učení studujících. Tematická analýza dat nám posloužila k podrobnému prozkoumání toho, jak vyučující a designéři na Masarykově univerzitě využívají technické prostředky, které mají k dispozici, a jak zapojují herní principy pomocí e-learningových nástrojů ke změně způsobů, možností a výsledků výuky online, aby vyšli vstříc potřebám vyučovaných a motivovali je k průběžnému studiu.

Grantová podpora:

MUNI/A/1397/2021.

Zárodečné prvky pedagogicky produktivního rozhovoru: Jak spolu univerzitní učitelé hovoří o výuce

Barbora Nekardová

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd

ABSTRAKT:

V tomto příspěvku se zabývám pedagogicky produktivním rozhovorem, což je diskurs založený na spolupráci učitelů, který kombinuje šest základních principů: je zaměřen na problémy praxe; obsahuje pedagogické zdůvodňování; je ukotven v bohaté reprezentaci praxe; prezentuje různé perspektivy; zahrnuje generativní orientaci směrem ke studentům; kombinuje podporu a kritiku. U takového rozhovoru se předpokládá, že povede učitele k produktivním způsobům mluvení a přemýšlení o praxi a k jejímu následnému zlepšování. Na data získaná z audio-nahrávek mentorských setkání mezi vysokoškolskými učiteli aplikuji teoretický rámec pedagogicky produktivního rozhovoru, čímž vytvářím kódovací schéma a identifikuji výskyt produktivní řeči. Dokládám, že se v rozhovorech objevují tzv. „zárodečné prvky“ pedagogicky produktivního rozhovoru, představují vytvořené kódovací schéma a způsob identifikace jednotlivých prvků i kódů v datech. Koncept pedagogicky produktivního rozhovoru je nutné dále rozvíjet tak, aby bylo možné jej začlenit do rozhovorů mezi vysokoškolskými učiteli a do jejich pedagogického rozvoje.

Cesty úzdravy z opakující se deprese pohledem psychoterapeutů, psychologů i lidí, kteří tímto procesem prošli

Aleš Neusar ¹, Karolína Czepcová ²

¹ *Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, katedra psychologie*

² *Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, katedra pedagogické a školní psychologie*

ABSTRAKT:

Přibližně padesát procent lidí, kteří prožili jednu depresivní ataku, zažijí i druhou epizodu deprese. A pokud se objeví třetí epizoda, je skoro jistota, že bez řádné profylaxe přijde i čtvrtá a další. Tendence k chronifikaci je tedy velmi vysoká a s každou další epizodou se zvyšuje. V našem příspěvku se budeme zabývat tím, jak si úzdravu z rekurentní deprese vysvětlují lidé, kteří ji prožili, a také jak si úzdravu vysvětlují psychoterapeuti či psychologové, kteří s lidmi s touto obtíží pracují. Jako úzdravu z opakující se deprese jsme zvolili kritérium minimálně tři roky bez depresivní ataky a minimálně rok bez medikace. Je samozřejmě možné, že se deprese může vyskytnout i po delší odmlce, nicméně u většiny lidí se deprese vrací dříve a opakovaně. Zajímají nás především psychosociální faktory vedoucí k depresi. Co museli lidé změnit? Jaké konflikty vyřešit? Co v sobě

přijmout? Co dělat jinak? Čili faktory na rozdíl od genetiky a některých dalších biologických faktorů ovlivnitelné. Ve svém výzkumu jsme použili kvalitativní rozhovory s terapeuti, psychology a lidmi, kteří trpěli opakujícími se depresemi. Taktéž využíváme některé příběhy a případové studie z literatury. Náš příspěvek prezentuje prvotní výsledky právě probíhajícího výzkumu.

Grantová podpora:

Podpořeno grantem SGS – Ostravská univerzita.

Zotavování se ze závislosti na alkoholu jako příležitost dozrát

Alena Olivová

ABSTRAKT:

Zkušenost s životem v závislosti nemusí být konečnou ani promarněným časem, ale katalyzátorem posunu a dozrání. Metodou zakotvené teorie jsou u šesti respondentů zkoumány změny v zotavování se ze závislosti na alkoholu. Vzniklý koncept představuje proces zotavování jako dozrávání. To je popsáno v kontextu přijímání a posilování zodpovědnosti za sebe, za druhé osoby a vůči světu, na jehož základě jsou u respondentů vymezeny prvky osobnostního rozvoje. V modelu dozrávání jsou dále diferencovány dvě skupiny zotavujících se jedinců, rozlišených v typologii zotavujících se z hlediska uplynulého období života v závislosti. Typologie vymezuje dvě skupiny, a to tzv. „adolescenty“ s tendencemi svůj život v závislosti prožívat jako ztracené období, a „restartéry“ s postojem k uplynulému období jako plochému a prázdnému, avšak bez významných ztrát životních příležitostí, jako je tomu v první skupině. V obou skupinách se objevuje jak horizontální, tak vertikální rozvoj, přičemž oba směry posilují proces zotavování ve smyslu dozrávání. Mezi rozlišující aspekty patří věk, kdy u jedince došlo k rozvoji závislosti, či normalizace pití alkoholu. Tu respondenti ve skupině „restartérů“ hodnotí jako součást tehdejší historicko-společenské etapy. U respondentů tohoto typologického profilu je také přijímající reakce na represivní léčebné způsoby s porozuměním jejich významu pro své zotavení. Respondenti ze skupiny „adolescentů“ se v postojích ke konfrontační léčbě rozcházejí. Téma represe v léčbě je představeno v kontextu zodpovědnosti, přičemž nakládání se zodpovědností zotavujícího se jednotlivce – její odebrání, dávkování a navracení, má kontroverzní potenciál v diskusi současných přístupů k léčbě závislosti.

„Každý si myslí, aký tu máme ľahký život.“ Skúsenosti Slovákov a Čechov s nenávisťnými prejavmi v postbrexitovom a postkonfliktnom Severnom Írsku

Jana Papcunová ¹, Suzanne Whitten ²

¹ *Spoločenskovedný ústav CSPV Slovenskej akadémie vied v.v.i., Košice, SK*

² *Queens University v Belfaste, katedra histórie, antropológie, filozofie
a politiky, Severné Írsko, UK*

ABSTRAKT:

Nenávisťné prejavy ohrozujú práva jednotlivcov, ľudskú dôstojnosť a posilňujú napätie medzi sociálnymi skupinami. Zatiaľ čo niekoľko výskumov naprieč disciplínami skúma vplyv nenávisťných prejavov na rôzne komunity migrantov a migrantiek v UK, žiadna sa nevenuje konkrétne komunite Slovákov a Čechov v Severnom Írsku. Naša pilotná štúdia, realizovaná počas výskumného pobytu v septembri 2021 v Belfaste, analyzuje 1) odpovede respondentov a respondentiek ($N = 29$) z online dotazníka (N ženy = 23, vek = 22–55 rokov, dĺžka pobytu v Severnom Írsku 2–14 rokov) a 2) pološtruktúrované rozhovory ($N = 9$) s respondentami a respondentkami osobne alebo prostredníctvom Microsoft Teams. Výskum bol schválený Etickou komisiou Queens University v Belfaste. Výsledky popisujú, ako respondenti a respondentky prežívajú svoju „inakosť“, a naznačujú, že existuje vzťah medzi nenávisťnými prejavmi a pocitom, že „nezapadám medzi miestnych obyvateľov“. Viaceré obeť obviňujú z incidentov samých seba a svoju nedostatočnú integráciu do spoločnosti v Severnom Írsku, pociťujú psychické ťažkosti a obavy, ktoré im obmedzujú plne sa zapojiť do spoločnosti. Táto pilotná interdisciplinárna štúdia sociálnej psychológie a politickej teórie podporuje úvahy o tom, že nenávisťné prejavy vedú k sociálnej izolácii komunit migrantov a majú potenciál umlčať obeť týchto útokov a/alebo celú komunitu. Naše výskumné zistenia môžu zohrať úlohu pri identifikácii prediktorov a účinných intervenčných stratégií pri práci s procesom zmierovania a rekondiliácie medzi miestnymi komunitami a komunitami migrantov/migrantiek v postkonfliktných spoločnostiach.

Grantová podpora:

Extraordinary grant: Ambasádori sociálnej psychológie Európskej asociácie sociálnej psychológie (EASP).

Chvála zírání aneb Zírání jako výzkumná technika

Miroslav Paulíček

Ostravská univerzita, Fakulta sociálních studií, katedra zdravotně-sociálních studií

ABSTRAKT:

Zírání představuje fenomén bytostně ambivalentní – pohybuje se mezi upřímným zájmem a uplatňováním moci, projevováním pozornosti a hulvátstvím, ra-

dotí z neznámého či estetického a dotěrností, pronikavostí a tupostí. Na jedné strane jde o řízení vlastního pohledu tak, aby fungoval jako komunikační kanál (zvláště v situacích, kdy jiné formy komunikace selhávají nebo nejsou možné, jako při autostopu či v plné a hlučné restauraci), na straně druhé mnohdy představuje eticky problematické jednání, jež – slovy Sartrovými – znehybňuje druhé lidi v objekty a funguje jako měření vlastní moci. Jakožto výzkumná technika ovšem zírání skýtá možnosti, které jiné techniky neumožňují – zásadně se totiž liší od pozorování přinejmenším časem trvání a intenzitou, svými účinky může směřovat i k rušivému experimentu. Zírání je každodenním pohledem zejména městských typů, např. zevlounů (Bauman) či flanérů (Benjamin, Baudelaire), nepochybně též punkerů. V nedávné době vydal výtvarník Petr Nikl částečně uměleckou publikaci, jež má být obhajobou zírání, protože pouze tak je možné „sledovat neznámého déle a bloudit jeho vnitřním světem“, přičemž důležitou roli zde hraje anonymita městských davů, zvláště v dopravních prostředcích. Cílem příspěvku bude zasadit zírání do kontextu sociologie a ukázat ho jako sice punkovou, ovšem legitimní techniku kvalitativního výzkumu.

Ako zmysluplne skúmať využívanie nových médií a digitálne spôsobilosti u detí a mládeže

Magdaléna Petrjánošová

Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, SK

ABSTRAKT:

V populárnom diskurze, ak hovoríme o používaní nových (alebo zúžene sociálnych) médií deťmi a mládežou, často je to v kontexte paniky ohľadom všetkých možných rizík, ktoré vo virtuálnych prostrediach číhajú na mladých, ktorých si nejako automaticky predstavujeme ako nevinných, naivných a bezbranných. Tomuto zjednodušujúcemu náhľadu oponuje iná perspektíva, keď sa naopak sústreďujeme na možné benefity, ktoré efektívne využívanie nových médií môže prinášať. Aby sa do debaty dalo zapojiť, treba hlavne vedieť, čo to tí mladí ľudia „na tom internete“ vlastne robia, ako a prečo. Na Slovensku máme k dispozícii výsledky viacerých kvantitatívnych, zväčša dotazníkových, výskumov, ktoré ale neprinášajú odpovede na tie otázky, ktoré ma zaujímajú. V tomto príspevku reflektujem viacročné skúsenosti s pokusmi kvalitatívne skúmať využívanie nových médií mladými na Slovensku, ich mediálneho repertoáru aj digitálnych spôsobilostí. Ako sa dostať k inému materiálu, resp. spoluvytvoriť s participantkami a participantmi iný empirický materiál ako len sebahodnotiace retrospektívne výpovede? Ako sa dostať k podskupinám, ktoré nefigurujú v spomínaných kvantitatívnych výskumoch? Ako sa pýtať na eticky háklivé témy? V príspevku ponúknem skúsenosti nášho tímu, niektoré tentatívne odpovede a otvorím mnoho ďalších otázok.

Grantová podpora:

VEGA 2/0169/21.

Kvalitativní analýza eye-tracking dat v kartografii

Stanislav Popelka

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra geoinformatiky

ABSTRAKT:

Katedra geoinformatiky Univerzity Palackého v Olomouci se dlouhodobě a systematicky věnuje hodnocení a optimalizaci map s využitím technologie pro sledování pohybu očí – eye-tracking. Ve většině případů jsou hodnoceny kvantitativní aspekty očních pohybů – jsou srovnávány počty fixací v oblastech zájmu, dwell time, doba řešení úkolu či délka scanpath.

Tento příspěvek však bude zaměřen na využití kvalitativního hodnocení naměřených eye-tracking dat. Kvalitativní hodnocení trajektorií pohybu očí může upozornit na zajímavé aspekty čtení map či na respondenty, jejichž způsob čtení mapy byl zajímavý či specifický. Tato informace by při kvantitativním hodnocení zůstala skryta.

Tyto informace lze odhalit buď vizuální inspekci trajektorií pohybu očí, nebo vizualizací očních pohybů ve formě sekvenčních grafů znázorňujících rozložení pozornosti mezi vyznačené oblasti zájmu. Zajímavou možností je využití vytvořeného nástroje ScanGraph, který hledá podobnosti mezi strategií respondentů na základě metody string-edit-distance.

V příspěvku bude představeno několik ukázek z oblasti kartografie. Konkrétně se bude jednat o srovnání metod swipe a multiple view, analýza práce respondentů s nástroji pro vizuální analýzu, srovnání webových map o počasí či územních plánů.

Grantová podpora:

Identifikace bariér v procesu komunikace prostorových sociálně-demografických informací (23-06187S).

Znovuzrodenie biografie v českom pedagogickom diskurze na príklade biografického učenia dospelých

Katarína Rozvadská

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických vied

ABSTRAKT:

Biografia začala byť vnímaná ako sociálny konštrukt – a ako sociálne konštruovaná až v 90. rokoch 20. storočia (Alheit a Dausien, 2000). V najširšom ponímaní označuje štúdium života jednotlivca v kontexte sociálnych, kultúrnych a historických síl, ktoré ho formujú. V rámci pedagogických vied však môže biografia zohrávať niekoľko rolí súčasne: môže sa jednať o (1) teoretický pohľad na učenie, resp. oblasť učenia; (2) metodologický prístup k empirickému výskumu a (3) referenčný bod pre pedagogickú prax (Dausien a Alheit, 2019, s. 1). Tento

príspevok prináša do českého kontextu nové poznanie v rámci prvých dvoch podob biografie. Prostredníctvom naratívnej analýzy 29 biografických rozhovorov ukazuje, ako je možné v naratívoch dospelých rozpoznať biografické učenie. S využitím abdukcie medzi teóriou a empiriou dospieva k teoretickej konceptualizácii biografického učenia i k jeho konkrétnym podobám v rozprávaní. Identifikuje tým dve základné teoreticko-metodologické dimenzie biografického učenia: biograficitu a narativitu. V rámci biograficity je kladený dôraz na transformáciu životných skúseností do biografie, zatiaľ čo v rámci narativity vystupuje do popredia transformácia identity. Biografický rozmer tak možno nahliadať ako dôraz na obsah rozprávania a učenie sa o živote. Naproti tomu naratívny rozmer je skôr dôrazom na štruktúru rozprávania príbehov a učenie sa o sebe samom. To ako sa vidíme, aká je naša identita, je dané spôsobom, akým rozprávame príbeh o svojom živote a ako sa toto internalizované rozprávanie neustále premeňuje. Obe dimenzie sa tak nakoniec navzájom dopĺňujú a ovplyvňujú v pomyseľnej teoreticko-metodologickej symbióze.

Literatura

1. Alheit, P., Dausien, B. (2000). Die biographische Konstruktion der Wirklichkeit. Überlegungen zur Biographizität des Sozialen. In: Biographische Sozialisation. Hg. v. Erika M. Hoerning. Stuttgart, pp. 257– 283.
2. Dausien, B., Alheit, P. (2019). Biographical Approaches in Education in Germany. In: Oxford Research Encyclopedia of Education. Ed. George Noblit. New York: Oxford University Press.

Pedagogický prostředek diferenciacce na 1. stupni základní školy formou učebního úkolu

Monika Semrádová

Univerzita Karlova, Praha

ABSTRAKT:

Aktuálním problémem, který se již objevuje po desetiletí, je narůstající diverzita mezi žáky. Výzkum se zaměřuje na aktuální trend zvyšování kvality vzdělávání, který přináší zvýšené nároky na kompetence učitele při zavádění diferencované výuky u žáků primárního stupně základní školy v heterogenně složené třídě, a to od samého počátku školní docházky. Při výuce českého jazyka a matematiky se učitelé setkávají s nejrůznějšími přístupy žáků k řešení zadávaných úloh a způsobu osvojování si nových vědomostí a dovedností. Ministerstvo školství ve své Strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+ zdůrazňuje ve výuce didaktické postupy, které umožní diferencovat výuku dle potřeb žáků. Mnozí učitelé k tomu nicméně nejsou dostatečně připraveni a relevantní odborné literatury a výzkumných šetření, jež by jim v praxi pomohly, je velmi málo. Jako výzkumný design jsme zvolili kvalitativní formu studia několika případů. Výzkumná otázka se dotazovala na skutečnost: Jak učitelé vytvářejí diferencované učební

úlohy s ohledem na operační strukturu a zpracování vzhledem k individuálním zvláštnostem žáků? Tvorbu dat k získání požadovaných výsledků jsme získali formou polostrukturovaných rozhovorů. Předložená vícepřípadová studie se věnuje problematice vnitřní diferenciaci ve výuce. Záměrem studie je přiblížit využití pedagogických prostředků diferenciaci obsahu učiva, diferenciaci obtížnosti učiva, diferenciaci rozsahu učiva a diferenciaci časového hlediska zadaného učiva prostřednictvím učebního úkolu. Výzkum ukazuje, že diferenciaci učebních úloh se vyskytuje v reálném výukovém procesu s velkou kapacitou žáků, naopak ve venkovských školách prostředky diferencované výuky absentují. Výsledky navrhovaného výzkumu mohou výrazně obohatit kvalitu vyučovacího procesu.

Pedagogika beze smyslu?

Stanislav Suda, Josef Nota

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta

ABSTRAKT:

V neustále se zvyšujících požadavcích na efektivitu, produktivitu a správné metodické i metodologické uchopení edukativní problematiky zůstávají v současné době stranou otázky po smyslu a filozofii vzdělávání. V rámci přednášky autoři tuto metapedagogickou rovinu nahlíží prostřednictvím výsledků dlouhodobých a kontinuálních kvalitativních výzkumů, výzkumných šetření i srovnávacích studií z posledních 18 let.

Utváření a rozvoj studentské identity vysokoškoláků, jejichž rodiče nemají vysokoškolské vzdělání

Tatána Škanderová

Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, katedra psychologie

ABSTRAKT:

Ve své prezentaci představím výzkumný projekt řešený v rámci magisterské diplomové práce zabývající se utvářením a rozvojem studentské identity vysokoškoláků, jejichž rodiče nemají vysokoškolské vzdělání. Tato první generace vysokoškolských studentů je předmětem vědeckého zájmu především zahraničních sociologických studií vycházejících z teorií sociální reprodukce a vzdělávací mobility, z jejichž výsledků vyplývá, že tito studenti prožívají své studium odlišně od zbytku studentské populace s vysokoškolsky vzdělanými rodiči a jsou z toho důvodu např. více ohroženi neúspěšností ve studiu (Engle a Tinto, 2008). Lokálně je toto téma málo zmapované, a to spíše v sociologii než psychologii, přestože tato skupina studentů v souvislosti s postupujícím trendem tzv. univerzalizace terciárního vzdělávání čítá zhruba polovinu všech vysokoškoláků (EUROSTU-

DENT VII, 2020). Zkoumání identity vysokoškoláků první generace je v rámci tohoto psychologického výzkumu teoreticky zakotveno v postmoderním přístupu a vychází z konstruktivistického paradigmatu (Gergen, 1999). Výzkumný vzorek sestává z 15 participantů, s nimiž byly vedeny opakované hloubkové rozhovory. Prostřednictvím reflexivní tematické analýzy (Braun a Clarke, 2022) byly identifikovány dvě hlavní kategorie, a to 1) akademická dráha zahrnující podtémata formování studijních aspirací, představa o sobě jako studentovi a přístup k překážkám ve studiu a 2) profesní orientace obsahující podtémata vzdělávání jako příprava na profesi, propojení studia a praxe a představa o sobě po dokončení studia. Ke sběru dat byly využity také fotografické deníky, s jejichž pomocí posluchače přednášky blíže seznámím s různými podobami a způsoby vnímání sebe sama jako studenta a konstruování identity vysokoškoláka u účastníků této výzkumné studie.

Literatura

1. Braun, V., Clarke, V. (2013). *Successful Qualitative Research: A Practical Guide for Beginners*. Publisher SAGE Publications, 400 p.
2. Engle, J., Tinto, V. (2008). *Moving beyond access: College success for low-income, first-generation students*. Pell Institute for the Study of Opportunity in Higher Education.
3. Gergen, K. J. (1999). Agency: Social construction and relational action. *Theory Psychol* 9(1): 113–115. DOI: 10.1177/0959354399091007.

Vynořující se otcovství – vývojové aspekty procesu stávání se otcem

Václav Škvařil, Anna Kucharská, Pavla Presslerová

Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, katedra psychologie

ABSTRAKT:

Narození dítěte je přelomová událost, která otevírá novou životní kapitolu. Kromě mnoha radostných okamžiků s sebou přináší také nové nároky, výzvy a těžkosti. Tyto životní situace v sobě však ukrývají potenciál pro další vývoj. Autoři příspěvku si kladou za cíl představit disertační projekt zaměřující se na vývojové změny spojené s přechodem k otcovství. Navrhovaný kvalitativní výzkum usiluje o porozumění jedinečným zkušenostem otců v prenatálním a novorozeneckém období dítěte. Cílem je prozkoumat, jak muži dané období vnímají a prožívají, k jakým proměnám u nich dochází a jaká témata se v souvislosti s procesem stávání se otcem vynořují. Sběr dat bude realizován prostřednictvím tří polostrukturovaných rozhovorů s každým účastníkem v průběhu jednoho roku a formou pravidelného zaznamenávání účastníků do strukturovaných deníků. Pro zpracování a analýzu dat byla zvolena metoda zakotvené teorie. Výstupy projektu by měly představovat konkrétní hypotézy o vývojových aspektech otcovství.

Grantová podpora: GAUK.

Etické výzvy výzkumů zaměřených na kvalitativní online obsahy

Magdaléna Štovičková Jantulová

Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií

ABSTRAKT:

Popularita internetových výzkumů zaměřených na data, která již existují (webové stránky, diskusní fóra, blogy, komentáře uživatelů internetu atd.), stále roste. Je patrné, že internetové obsahy mají obrovský potenciál pro různé formy výzkumů na různá témata. Ovšem stejně tak jak tato data nabízejí velký potenciál pro výzkum v sociálních vědách, vyvolává jejich užití etické otázky. Ve výzkumné praxi lze zaznamenat různé názory a debaty o tom, jak by mělo být studium online obsahů realizováno, aby bylo eticky přijatelné. Mým cílem je přispět k informované a transparentní diskusi o etických otázkách a problémech týkajících se kvalitativního výzkumu online obsahů a podpořit tak eticky uvědomělé, ale flexibilní přístupy k online kvalitativnímu výzkumu. Pozornost bude věnována několika specifickým výzvám pro online výzkum zahrnující kvalitativní data: 1) Je z etického hlediska možné používat data, jež jsou veřejná nebo otevřeně přístupná na webu, bez získání souhlasu? (příčemž tato otázka bude řešena v kontextu diskuse o hranicích mezi „veřejným“ a „soukromím“); 2) Je v online prostředí proveditelný informovaný souhlas?; 3) Jak využít ve výzkumu data, která se jeví jako veřejně dostupná, a nezpůsobit újmu jejich autorům? (a to především v kontextu kvalitativního výzkumu, kde se zaměřujeme na emické perspektivy aktérů, jejich zkušenosti, významy); 4) Do jaké míry je možné využít anonymizace dat, pokud jsou osobní údaje uživatelů veřejně dostupné?; 5) Jak zachovat soukromí online autorů při prezentaci zjištění s využitím (citování) těchto dat?

Grantová podpora:

Coopetatio.

„Aký je váš názor na vynosenie dieťaťa inou ženou?“ Sociálne reprezentácie surrogátneho materstva v online prostredí

Mária Šuľová, Miroslav Popper

Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i., SK

ABSTRAKT:

V mnohých spoločnostiach je surrogátne materstvo vnímané v rozpore s tradičnými sociálnymi normami. Ide o jednu z najkontroverznejších metód asistovanej reprodukcie, o ktorej laická verejnosť stále nemá dostatok vedomostí. Cieľom nášho výskumu bolo zmapovať sociálne reprezentácie laikov, ktoré sa vytvárajú na slovenských diskusných fórach. Zamerali sme sa na diskusné fóra v časovom rozmedzí ostatných 10 rokov, od roku 2013 po rok 2022. Analýza diskusných

vládkien nám ukázala, aké rôzne významy si ľudia v súvislosti so súrogáciou vytvárajú a spájajú, pričom sme zistili, že ukotvovanie a objektifikácia surogátneho materstva je zrejme najviac ovplyvňované hodnotovým nastavením, z hľadiska liberalizmu a konzervativizmu.

Grantová podpora:
VEGA 2/0035/21.

Krizová křivka: očekávání a realita. Limity a přínosy využití modifikace metody krizové křivky pro zkoumání krize, k níž došlo před 4 dekadami

Magdaléna Uhmánová¹, Marek Preiss²

¹ *Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, katedra psychologie*

² *Národní ústav duševního zdraví*

ABSTRAKT:

Cílem příspěvku je prezentovat metodu Krizové křivky (včetně její modifikace) a přiblížit pokus o její zakomponování do probíhajícího výzkumu.

Krizová křivka je metoda umožňující grafické znázornění průběhu prožívání krizové situace a vyrovnávání se s ní. Typicky bývá využívána v případech, kdy zkoumané osoby aktuálně procházejí náročným obdobím anebo pokud zátěž či krize proběhla v relativně nedávné době.

Pro potřeby výzkumu, zaměřeného na oběti akce Asanace (tedy disidenty a jejich potomky, kteří byli v průběhu druhé poloviny sedmdesátých a první poloviny osmdesátých let donuceni k vystěhování za železnou oponu), bylo třeba vytvořit modifikaci této metody. Záměrem bylo individuálně administrovat metodu Krizové křivky, se zaměřením na nedobrovolnou emigraci, členům 2 až 3 generací téže rodiny a následně zjišťovat, zda a jak se liší nazírání dané krizové situace u osob, které ji zažily v dospělosti, u osob, které ji zažily v dětství, a u těch osob, které ji znají pouze z vyprávění. Případné porovnání schémat více rodin by mohlo usnadnit zachycení obecnějších tendencí v mezigeneračních proměnách rodinných vyprávění o zátěžové situaci.

Příspěvek se dále zaměřuje na limity vycházející především z mylných očekávání a také na přínosy využití modifikované metody u konkrétního výzkumu.

Co je to dysgrafie?

Tomáš Urbánek, Katarína Šafárová, Lukáš Čunek

Psychologický ústav AV ČR, v. v. i.

ABSTRAKT:

Diagnostické manuály (MKN-11, DSM-5) nezahrnují motorické projevy vývojové dysgrafie do výčtu diagnostických kritérií. Česká poradenská praxe s těmito de-

finicemi nesouhlasí. Pokusili jsme se proto operacionalizovat vývojovou dysgrafií vyjmenováním a popisem jejích symptomů. Provedli jsme polostrukturované rozhovory s pěti speciálními pedagogy z různých regionů ČR. Kvalitativní analýza těchto rozhovorů odhalila sadu projevů, které jsou z hlediska speciálních pedagogů obecně považovány za důležité pro diagnostiku dysgrafie. Rozhovory byly nejprve přepsány a následně analyzovány s pomocí postupů obsahové analýzy v softwaru QDA miner (Verze 5.0.18; Provalis research, 2023). V rámci rozhovorů vznikly i myšlenkové mapy, které byly rovněž analyzovány s pomocí frekvenční a obsahové analýzy. Tyto projevy tvoří základ námi navržené škály GHDRS pro objektivní zachycení grafomotorických obtíží.

Grantová podpora:

TA ČR: TL03000287 – Software pro pokročilou diagnostiku grafomotorických obtíží.

„Povedal, že Európanky sú múdrejšie ako Američanky, ktoré zo všetkého robia veľké haló.“ Sexuálne obťažovanie v zamestnaní, organizačné klíma a coping

Veronika Valkovičová ¹, Katarína Minarovičová ¹, Slávka Karkošková ³

¹ *Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra etickej a občianskej výchovy, SK*

² *Inštitút pre výskum práce a rodiny, SK*

ABSTRAKT:

Zahraničný výskum a literatúra poukazujú na potrebu komplexného štúdia praxe sexuálneho obťažovania v zamestnaní, s dôrazom na organizačný kontext a jeho vplyv na prežívanie a vysporiadavanie sa (tzv. coping) so situáciou u ľudí, ktorí obťažovanie zažívajú. Kvantitatívny výskum poskytuje len limitované možnosti štúdia faktorov organizačnej klímy, ktorú kolektívne vytvára vedenie organizácie, i jej členovia a členky. Táto kvalitatívna štúdia vychádza z 15 rozhovorov s komunikačnými partnerkami, ktoré zažili v posledných 7 rokoch obťažovanie v jednom i viacerých zamestnaniach na Slovensku. Štúdia ukazuje, že na rôzne podoby a možnosti vyrovnávania sa so sexuálnym obťažovaním vplyva niekoľko skupín organizačných faktorov. Tie môžu vysvetľovať copingové stratégie, ktoré sú zriedkakedy zamerané na aktívne behaviorálne riešenie situácie na pracovisku i mimo neho.

Grantová podpora:

VEGA 1/0504/22 – Nové podoby vzdelávania a zvyšovania povedomia o sexuálnom násilí a obťažovaní.

WORKSHOPY

5 ontológií pre psychológiu druhého rádu

Gabriel Bianchi

Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, Bratislava, SK

ABSTRAKT:

V príspevku bude prezentovaná nová monografia autora s názvom *Figurations of Human Subjectivity: A Contribution to Second-Order Psychology*, ktorá vyjde v roku 2023 vo vydavateľstve Palgrave Macmillan. Podstatou posolstva knihy je obhajoba ľudskej subjektivity ako ontologického základu psychológie, ktorá prekonáva obmedzenia tradičnej psychológie partikularizujúcej človeka na úzke a neintegrovateľné „esencialistické psychologické dimenzie“. Stavajúc na kritike tradičnej psychológie sa autor dostáva – nielen psychologickou argumentáciou – k definovaniu ľudskej subjektivity v jej pluralite, sebavytváraní a nevyhnutnosti byť žitou. Taká subjektivita je však len jednou ontologickou entitou pre psychológiu. Psychológia druhého rádu je psychológiou, ktorá uspeje pri integrovaní subjektivity s predchádzajúcimi štyrmi ontológiami psychológie: biologicko-telesnou, reifikovane psychologicky-esencialistickou, konštrukcionisticko-diskurzívnou a kontextuálnou. Kniha ilustruje možnosti nazerania na tradičný psychologický výskum cez prizmu subjektivity, prináša niektoré metodologické návrhy a navrhuje alternatívne teoretické rámce pre psychologickú analýzu (ak-térstvo, liminalita, pozitívna deviancia, ...).

Never mind the time, here is the qualitative research (metodologie kvalitativního výzkumu)

Alena Hricová, Stanislav Ondrášek

*Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta,
Ústav sociálních a speciálněpedagogických věd*

ABSTRAKT:

Naučit studující kombinovaného studia kompletní kvalitativní metodologii od tématu přes etická pravidla, volbu technik, souboru, sběr dat až po jejich analýzu a prezentaci během vymezených dvanácti hodin je hodně velký punk samo o sobě. A co teprve během šesti hodin? Náš workshop se zaměřuje na praktické zkušenosti nás jako vyučujících metodologie, jak efektivně pracovat s limitním časovým rámcem na přednášky a semináře (především u kombinovaných forem studia). Na workshopu uvítáme nejenom další vyučující metodologických kurzů, ale všechny zájemce, kteří jsou s námi ochotni otevřeně diskutovat na téma jak učit a naučit kvalitativní výzkum. Na oplátku slibujeme naprostou otevřenost

a naše několikaleté know-how nasbírané na několika univerzitách, různých humanitních oborech, avšak stále ve stejné pozici vyučujících. Workshop v rozsahu 90 minut uvede osnovu témat, které studujícím představujeme, didaktické postupy i konkrétní ukázky materiálů, s nimiž pracujeme a jimiž občas šokujeme. Významný prostor bude věnován právě diskusi a vzájemnému předání zkušeností a rad.

Výzkumnický kruh

Romana Malíková

ABSTRAKT: Výzkumnický kruh, kde by výzkumníci (i začínající) mohli sdílet své strasti a radosti z procesu výzkumu. Vše bez hodnocení a kritiky. Takový bezpečný prostor pro nás výzkumníky (pro 10 přihlášených osob)...

Anarchy in the QA (techniky kvalitativní SW analýzy)

Tomáš Mrhálek

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta

ABSTRAKT:

Existuje nespočet kvalitativních přístupů i technik analýzy, jak se v nich zorientovat a jak postupovat, když člověk s kvalitativním výzkumem začíná? Workshop se zaměřuje na strategie analýz v analytickém softwaru ATLAS.ti, s cílem diskutovat jeho snadné a efektivní využití, zejména pro výuku a vedení studentských prací. Workshop poskytne konkrétní nástin jednoduchých a efektivních postupů, jejichž pomocí je možné seznámit nové uživatele QA softwaru s deskriptivně koncipovanými výzkumnými projekty. Workshop také poskytne prostor pro sdílení zkušeností s typickými problémy při výuce a osvojování si analytického softwaru a dále poskytne platformu, jak si předat příklady dobré praxe, které by bylo možné dále prakticky uplatnit.

Inter... Feno... Cože???

Anna Ward

Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, katedra psychologie

ABSTRAKT:

Interpretativní fenomenologická analýza (IPA) je nejen výzkumná metoda, ale vlastně i paradigma, kterým se díváme na data. Kladete si otázku, co písmena I, P a A znamenají, pokud nejde o pivo? Co si IPA vypůjčila z fenomenologie? Na co se hodí a na co naopak ne? V čem se IPA liší od jiných výzkumných metod?

- zkusíme si zformulovat výzkumnou otázku;
- zamyslíme se nad tím, jak nejlépe sbírat data;
- použijeme mechanismy převzaté z fenomenologické filozofie ke zvýšení validity výzkumu;
- ukážeme si, jak pracovat s daty, abychom se v nich neutopili.

POSTERY

Péče o osobu blízkou v domácím prostředí a její překážky aneb Introspekce do života neformálních pečovatелů

Ingrid Baloun¹, Hana Hajduchová², Lenka Motlová¹

¹ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, Ústav sociálních a speciálněpedagogických věd

² Jihočeská univerzita v Českých udějovicích, Zdravotně sociální fakulta, Ústav ošetrovatelství, porodní asistence a neodkladné péče

ABSTRAKT:

Cíl: Cílem kvalitativního výzkumu bylo identifikovat vybrané oblasti, se kterými se neformální pečovatелé setkávají v souvislosti s péčí o blízkou osobu v domácím prostředí v Jihočeském kraji. Dílčím cílem bylo zjistit, s jakými problémy se neformální pečovatелé setkávají v souvislosti s využíváním sociálních či zdravotních služeb.

Metodika: Analyzováno bylo celkem 44 hloubkových rozhovorů s 45 neformálními pečovateli. Participanti byli vybráni technikou „snowball sampling“ a přes instituce. Rozhovory byly zpracovány v programu ATLAS.ti, verze 9.

Výsledky: Mezi překážky v rámci neformální péče patří nedostatek času, nedostatečná možnost fyzioterapie v domácím prostředí, chybějící informace o možnostech využití i druhu služeb a nároku na dávky. Neformální pečovatелé postrádají odlehčovací služby, osobní asistenci, aktivizační služby, volnočasové aktivity a transportní službu.

Závěr: Vzhledem k náročnosti neformální péče musí být součástí komplexního přístupu péče o pečující osoby. Doporučujeme posílit kompetence neformálních pečovatелů prostřednictvím komplexního poradenství a dalších služeb, a to s ohledem na individuální potřeby neformálních pečovatелů v Jihočeském kraji.

Grantová podpora:

Projekt č. TL03000518 „Podpora neformálních pečovatелů v Jihočeském kraji prostřednictvím audiovizuálních prostředků včetně virtuální reality“, který je podpořen Technologickou agenturou ČR v rámci programu ÉTA.

Not sharing the same perspectives in the context of offspring's mate choice: High level of discordance over actions and counteractions reported by parent-offspring dyads

Anna Fišerová ¹, Jan Havlíček ¹, Zuzana Štěrbová ^{1,2}

¹ Charles University, Faculty of Science, Prague, Czech Republic

² Charles University, Faculty of Arts, Prague, Czech Republic

ABSTRACT:

Prior research showed that parental interfering behaviour, offspring's and offspring's partner's defensive patterns do occur within the offspring's mate choice. However, it remains unknown to what level are parent-offspring perspectives on own and the other's actual actions in accordance.

The main aim of the current study was to qualitatively map the level of concordance/discordance within current offspring's relationships between parent-offspring dyads. In particular, we focused on parental behaviour toward the offspring's relationship and counteractions employed by offspring and their partners toward the offspring's parent.

We conducted semi-structured interviews with total 20 offspring (mean age = 31.4 ys) in a committed relationship and their 20 parents (mean age = 58.05ys) consisted of five son-mother, five son-father, five daughter-mother, and five daughter-father dyads.

Thematic analysis identified parental actions toward their offspring, their offspring's partner, and the couple. Further, we found counteractions, *i.e.*, reactions to parental interference, and actions *i.e.*, independently pursued behaviour, applied by offspring or offspring's partner. Concordance ratio was computed as the number of parent-offspring concordances divided by the sum of concordant and discordant dyads.

Results showed that discordance was more prevalent than concordance across most of reported actions and counteractions. Our findings suggest that parent's and offspring's perception differ to a considerable degree not only due to a retrospective recall bias or inaccuracies, but especially regarding to self-enhancement, *i.e.*, tendencies to positively bias in reporting one's own actions (e.g., parents report lower level of disruptive behaviour) as opposed to actions of other persons.

Grantová podpora:

Charles University Grant Agency (GAUK 242-251078) and Grant Agency of the Czech Republic (GACR 22-27522S).

Z obětí hrdinovia: Kvalitatívny dizajn výskumu o reziliencii, copingu a silných stránkach charakteru arabských utečencov na Slovensku

Samar Issmailová

*Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Filozofická fakulta,
Katedra psychológie, Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, SK*

ABSTRAKT:

Doterajší psychologický výskum v oblasti migrácie je dominovaný deficitným modelom, ktorý sa zameriava na skúmanie negatívnych dôsledkov traumy, psychických ťažkostí a problémov s ňou súvisiacich. V poslednej dobe sa však dostáva do popredia v tejto oblasti tzv. salutogenetický prístup, ktorý sa na rozdiel od deficitného zaoberá skúmaním zdrojov reziliencie, copingových stratégií a faktorov podporujúcich zdravie a pomáhajúcich utečencom v procese ich adaptácie. Tento prístup nepopiera skutočnosť, že mnohí utečenci trpia vážnymi psychickými ťažkosťami a traumou, ale snaží sa z tohto základu vychádzať s cieľom lepšie pochopiť mechanizmy, pomocou ktorých je väčšina utečencov schopná vydržať objektívne ťažké životné skúsenosti a úspešne sa adaptovať na nové prostredie. Obmedzenie doterajšieho výskumu o utečencoch je možno vidieť aj v dominancii kvantitatívnych metód, ktoré neumožňujú porozumieť tomu, ako utečenci svoje skúsenosti chápu a dávajú im zmysel. Vychádzajúc z toho predstavuje tento príspevok kvalitatívny výskumný dizajn, kde cieľom výskumu bude identifikovať faktory reziliencie u arabských utečencov žijúcich na Slovensku. Konkrétne ich copingové stratégie a silné stránky charakteru, ktoré im pomohli v zvládaní ťažkostí spojených s migráciou. Skúmanie príbehov utečencov mimo deficitného modelu pomáha odhaliť zdroje, z ktorých utečenci čerpajú silu počas svojich skúseností s nútenou migráciou.

Jak se kriticky kvalitativně proanalýzovat k akceptaci infanticidy

Hana Konečná

*Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta,
Ústav humanitních studií v pomáhajících profesích*

ABSTRAKT:

Předpoklad, že každý člověk, bez ohledu na své společenské, ekonomické a mocenské postavení, věk, zdravotní stav, inteligenci, barvu pleti či národnost, je obdařený nezczitelnou důstojností (hodnotou) zakládající jeho rovnost se všemi ostatními členy lidské rodiny, je dosud základním prvkem všech úvah o člověku, včetně úvah právních a etických.

Současný nejvlivnější bioetik, Peter Singer, tento předpoklad zpochybňuje. Říká, že činy jsou správné nebo špatné v závislosti na rozsahu, v jakém podporují

šťestí nebo zabraňují bolesti. Taková filozofická pozice se jmenuje utilitarismus, v jeho pojetí pak preferenční utilitarismus. Singer tím připouští, že někdy jedincovy preference žít mohou být převáženy preferencemi tvorů jiných. Například je pro něj za určitých okolností přijatelné, aby se novorozenec použil jako zdroj orgánů pro starší nemocné děti. V našem kulturním kontextu je takový čin (zatím) nepřijatelný, nicméně na čistě racionální úrovni, přijmeme-li Singerova etická východiska, se obtížně hledá protiargumentace. „Metodologicky punkové“ je v tomto případě intuitivně trvat na hodnotách a nepřipustit jejich analýzu.

Grantová podpora:

TL05000144 TAČR Kvalita a udržitelnost programů dárcovství částí těla v ČR.

Povedz to fotkou... Photovoice ako výskumný a vzdelávací nástroj

Miroslava Lemešová¹, Lenka Sokolová²

¹ *Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra psychológie a patopsychológie, SK*

² *Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Ústav aplikovanej psychológie, SK*

ABSTRAKT:

Vizuálne výskumné metódy nie sú v kvalitatívnom výskume novinkou. V terciárnom stupni vzdelávania, ale rozhodne i na nižších stupňoch, však okrem výskumnej úlohy môžu byť využité i ako vzdelávací nástroj. Tento prístup je ešte stále vnímaný ako menej tradičný a inovatívny. Cieľom príspevku je predstaviť jednu z takto využiteľných metód – metódu photovoice, pri ktorej fotografuje cieľová skupina osoby, predmety alebo situácie, ktoré považuje za reprezentatívne vo vzťahu k stanovenému zadaniu. Základnou vlastnosťou metódy je, že účastníčky a účastníci vyberajú a zachytávajú životné skúsenosti, činnosti a stavy bez vonkajšieho zásahu. To umožňuje prístup nielen k relevantným objektívnym (napr. činnosti), ale aj k subjektívnym faktorom (napr. emócie), ktoré prispievajú k hlbšiemu pochopeniu ľudského správania. Na príklade vysokoškolského kurzu sociálnej psychológie v skupine 65 externých študentiek a študentov študujúcich predškolskú a elementárnu pedagogiku predstavíme postupy využitia metódy v oboch rovinách – výskumnej i vzdelávacej, s konkrétnymi ukázkami. Výstupy vytvorené metódou photovoice doplnené o participatívnu analýzu, štruktúrovaný dialóg a techniku SHOWED pomáhajúcu v procese opisu fotografií, umožňujú na jednej strane zachytiť vnímanie sociálnej psychológie a jej tém v súkromnom i pracovnom živote cieľovej skupiny. Na druhej strane charakter zadania úlohy, nutnosť pracovať v náhodne vytvorených podskupinách, reflexívne denníky a metóda nedokončených viet využíva photovoice ako vzdelávací nástroj odhaľujúci v priamom prenose kľúčové sociálno-psychologické mechanizmy fungovania skupín. Photovoice sa tak javí ako vhodný nástroj na realizáciu

výskumu, ale i na učenie vedúce ku kritickému mysleniu a vytváraníu poznatkov pomocou vizualizácie životných skúseností.

Grantová podpora:

KEGA 035UK-4/2022 Psychologické vzdelávanie pre nepsychologické profesie: metodická a obsahová podpora.

Psychológia je... Vnímanie významu psychológie študentkami a študentmi nepsychologicky zameraných študijných odborov

Katarína Minarovičová ¹, Miroslava Lemešová ², Zlatica Zacharová ²

¹ *Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra etickej a občianskej výchovy, SK*

² *Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra psychológie a patopsychológie, SK*

ABSTRAKT:

S vyučovaním psychologických predmetov sa stretávame v terciárnom stupni vzdelávania nielen v študijnom odbore psychológia, ale v mnohých ďalších, ktoré nemajú priamy súvis so štúdiom psychológie. Ako ukazujú naše doterajšie zistenia, psychológia prenikla do obsahu vzdelávania napríklad v študijnom odbore bezpečnostné vedy, obrana a vojenstvo (napr. študijný program Bezpečnosť a ochrana kritickej infraštruktúry), prírodné vedy, matematika a informatika (napr. Robotika a kybernetika), technické vedy (napr. Geoturizmus) či umenie (napr. Herectvo). Počty absolventiek a absolventov psychologických predmetov v nepsychologicky orientovaných študijných odboroch tak značne prevyšujú počet tých, ktorí absolvovali psychologické štúdium. Je preto namieste venovať tejto cieľovej skupine dostatočnú pozornosť a sledovať, ako študentky a študenti definujú psychológiu a kde vidia jej význam pre svoju profesijnú prípravu. V rámci príspevku ponúkame výsledky tematickej analýzy 73 výpovedí študentiek a študentov desiatich nepsychologicky zameraných študijných programov (logopédia, liečebná pedagogika, špeciálna pedagogika, krízový manažment, ošetrovatelstvo, pôrodná asistancia, verejné zdravotníctvo, účtovníctvo, učiteľstvo pre sekundárny stupeň vzdelávania, predškolská a elementárna pedagogika) na dve otvorené otázky, ktoré boli súčasťou väčšej výskumnej batérie. Z analýz vyplýva, že naprieč jednotlivými študijnými programami prevláda porozumenie psychológie najmä ako vedy zaoberajúcej sa skúmaním správania a prežívania človeka. Študentky a študenti pripisujú psychológii význam najmä v oblasti poznávania a chápania psychologických mechanizmov ľudského správania a prežívania, a to špecificky vo vzťahu k cieľovej skupine, s ktorou budú v budúcnosti pracovať.

Grantová podpora:

KEGA 035UK-4/2022 Psychologické vzdelávanie pre nepsychologické profesie: metodická a obsahová podpora.

All is not as it seems: In depth through the barriers of support for children and young people with mental disorders

Kludie Němečková

University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Health and Social Sciences, Institute of Social and Special-paedagogical Sciences

ABSTRACT:

Social work plays an irreplaceable role when psychological problems occur in children and adolescents in the area of mapping the situation of the adolescent, mediating contact with other institutions, but also in rehabilitating the family, understanding psychological conditions and providing support in the natural environment. Unfortunately, there are limits and barriers that make it difficult to provide effective and timely support.

The main objective is to define the existing limits and barriers of support for children and adolescents with mental disorders at the level of providing health and social services.

The research was carried out using a qualitative research design, while data collection took place in the form of in-depth interviews. The research group was five social workers of a purpose-selected organization that provides health and social services. The informants were professionals who primarily focus on supporting children and adolescents with mental disorders.

The system setting of support for children and adolescents with mental disorders is not flexible enough for timely help and support, specifically in the area of interdepartmental cooperation and communication. Informed consent of legal representatives is also a big obstacle, which can block early intervention. Other barriers include the absence of child psychiatrists and psychologists for the establishment of mental health centers or for timely help. The way to a solution is to create your own paths to change, initiate interdepartmental meetings and create opportunities for effective assistance.

Moja porucha je mojou výhodou... Skryté rebelky v učiteľstve

Lenka Sokolová, Miroslava Lemešová

Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra psychológie a patopsychológie, SK

ABSTRAKT:

Učiteľky a učitelia s vývinovými poruchami učenia či poruchami pozornosti sú v prvom rade osobami, ktoré boli kedysi deťmi s týmito poruchami, a to so všetkým, čo k tomu vo vzdelávaní patrí. Z priestoru lavice sa presunuli za katedru. Aj keď sa tieto poruchy považovali kedysi najmä za typické pre vývinové obdobie

detstva a dospievania, naďalej ovplyvňujú ich osobný i pracovný život. Vynárajú sa teda otázky, čo motivuje túto skupinu osôb k návratu do školského prostredia, ktoré prežívali častokrát ako náročné a zložité, či ako porucha vplýva na proces budovania ich profesionálnej identity a používané vyučovacie postupy. I keď ide o rozhodne podnetnú oblasť výskumu, na Slovensku sa s výskumami zameranými na dospelých s diagnostikovanými vývinovými poruchami učenia či poruchami pozornosti stretávame len zriedkavo. A výskumy špecificky venované učiteľstvu v tejto cieľovej skupine absentujú úplne. Príspevok má charakter prípadovej štúdie zachytávajúcej učiteľské povolanie u dvoch dospelých účastníčok pracujúcich v primárnom stupni vzdelávania. S 30-ročnou dyslektičkou Annou a 58-ročnou Zuzanou s ADHD boli uskutočnené naratívne rozhovory zamerané na ich život s poruchou, fungovanie v rámci jednotlivých vzdelávacích stupňov, motiváciu k vykonávaniu učiteľstva i jeho aktuálne vykonávanie. Ich jedinečné životné príbehy vedúce k učiteľstvu sú zachytené cez vybrané významné udalosti. Na základe výsledkov z tematickej analýzy sme odhalili, že vlastné predchádzajúce žiacke skúsenosti a vnímanie poruchy ako súčasti vlastnej identity sú kľúčové pri formovaní profesijnej učiteľskej identity a premietajú sa aj do spôsobov vyučovania. U oboch účastníčok je badateľný výrazný posun od vnímania poruchy ako problému k jeho využívaniu ako didaktického, diagnostického a motivačného nástroja.

Grantová podpora:

VEGA 1/0119/21 Poruchy učenia a pozornosti u študentov a študentiek v terciárnom vzdelávaní: Prevalencia, symptomatológia, copingové a učebné stratégie.

Využití metody photovoice ve speciálněpedagogickém výzkumu

Lucie Škodáková

Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav speciálněpedagogických studií

ABSTRAKT:

Photovoice je metoda, která umožňuje účastníkům se aktivně zapojit jak do výzkumu, tak do jakékoli jiné sdílené aktivity. Využívá fotografii, film, video, malbu, kresbu apod. Jde o tvořivý přístup, který může například pomoci lidem se identifikovat, definovat a zlepšovat vztahy v jejich komunitě dle specifických zájmů a priorit. Je významným nástrojem pro hodnocení potřeb v komunitě, protože přináší pohled účastníků na to, co je pro ně důležité a co má význam. Předložený poster představí právě využití této metody ve speciálněpedagogickém výzkumu, který proběhl v rámci diplomové práce. Studie byla zaměřena na volnočasové aktivity romských dětí ve vybraných zařízeních v České republice a na Slovensku. Metoda byla vybrána právě pro její kreativní přístup, a protože umožňovala nejen pasivní, ale také aktivní zapojení do výzkumu. Kromě této metody byly

využití i skupinové rozhovory s účastníky. Obě metody se vzájemně doplňovaly a výsledky tak byly komplexnější. Cílem práce bylo poskytnout náhled na trávení volného času dětí, právě jejich očima. To umožnilo se k dětem více přiblížit, a nejspíše právě proto se nám více otevřely a sdílely s námi střípky svých životů.

Hlavně neudělat botu: výzkum volných asociací reklamní fotografie

Filip Švácha ¹, Marek Urban ^{2,3}

¹ *Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, katedra kulturní a sociální antropologie*

² *Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, katedra psychologie a věd o životě*

³ *Akademie věd ČR, Psychologický ústav, Oddělení metodologie psychologického výzkumu*

ABSTRAKT:

Skrze fotografii vnímáme značnou část světa módy a na základě reklamní fotografie se často rozhodujeme o koupi oblečení, módních doplňků a bot. Příspěvek s názvem Hlavně neudělat botu: výzkum volných asociací reklamní fotografie si klade za cíl popsat rozdíly ve vytváření sociálních reprezentací, když byli lidé vystaveni dvěma různými stylům reklamní fotografie obuvi.

Celkem 330 osob vytvořilo volné asociace na fotografie pěti párů bot: pánské společenské kožené polobotky, kožené vysoké boty typu „kanady“, závodní běžecké boty, gumové pantofle a plátěné tenisky.

Všichni respondenti a respondentky byli náhodně přiděleni ke skupině A nebo B, každá skupina vytvářela volné asociace na jeden nebo druhý styl fotografie. Styl A obsahoval pouze produkt na bílém plátně, čímž napodoboval typické produktové fotografie na e-shopech. Styl B napodoboval lifestyleové fotografie spojující obuv na člověku s městským prostředím. Pomocí frekvenční a tematické analýzy vznikly tematické mapy obou stylů pro každý pár bot, pro vizualizaci a lepší pochopení byly složeny básně z nejtypičtějších asociací.

V e-shopovém stylu A se projevily stereotypní představy o nositeli notoricky spojené s daným typem obuvi (např. polobotky asociovaly „bílé límečky“ a „obyčejnost“). U stylu B se stereotypní nositel přeměnil na charakter vycházející z kombinace prostředí a modelu. Z bílých límečků a obyčejnosti se tak u polobotek s barevnými ponožkami a vyhrnutými nohavicemi stal „bohém“ a „elegance“.

Příspěvek prezentuje praktickou aplikaci kvalitativní metodologie v reklamním prostředí. Zároveň toto prostředí překračuje. Vytvořením básní složených z jednotlivých asociací ukazuje, jak lze výzkumné výsledky prezentovat kreativně širšímu vědeckému i laickému publiku.

Využití metody think-aloud v kartografickém výzkumu

Tomáš Vaníček

Univerzita Palackého v Olomouci, katedra geoinformatiky

ABSTRAKT:

Metoda think-aloud (přemýšlení nahlas) je poměrně rozšířenou metodou a je využívána především pro hodnocení použitelnosti pro webové stránky nebo software. Její využití však lze nalézt i pro kartografické produkty, pro které byla metoda doposud upozadována. Cílem výzkumu bylo vytvořit experiment se zaměřením na hodnocení zvolených kartografických produktů a demonstrovat využitelnost metody v kartografii. Součástí studie bylo (I) studium metody na základě předchozích studií, (II) testování nástrojů pro práci se zaznamenanými daty, (III) tvorba experimentu pro hodnocení použitelnosti atlasu a (IV) výsledné kvalitativní (i kvantitativní) hodnocení atlasu na základě získaných výpovědí. V průběhu studie byly navrženy tři směry, jak zvukové záznamy zpracovat a analyzovat. Na základě výpovědí respondentů bylo určeno mnoho nedostatků u kartografických produktů a metoda se ukázala jako plně využitelná i v kartografii pro určení použitelnosti produktů.

Pokrivené tóny alebo Online výučba hry na husliach

Lubomíra Záhradníková

Základná umelecká škola Eugena Suchoňa v Pezinku, SK

ABSTRAKT:

Tému zrealizovaného kvalitatívneho výskumu uvádzame slovami Edmunda Husserla (2019, s. 92) z knihy *Ideje k čistej fenomenológii a fenomenologickej filosofii I*: „Zvuk houslí se svou objektivní identitou... má své měnící se způsoby zjevování. Ty jsou jiné podle toho, zda se nacházím v koncertním sále samém nebo zda poslouchám za zavřenými dveřmi atd. Žádný způsob zjevování nemá nárok platit za absolutně dávající, jakkoli má jistý způsob v rámci mých praktických zájmů jistou přednost jakožto normální...“ Co by však asi Husserl povedal o zdeformovanom zvuku huslí pri výučbe online? Cieľom nášho výskumu (s fenomenológiou ako teoretickým východiskom) bola práve deskripcia vnímania a prežívania (vrátane následného náhľadu) online výučby hry na husliach učiteľkou na základnej umeleckej škole. Dáta sme získali na báze reflexívnej introspekcie samotnej učiteľky (a autorky výskumu v jednej osobe). Komplementárny cieľ predstavovala komparácia s prežívaním online výučby žiakmi (individuálne rozhovory). Analýza dát sa uskutočnila technikou vyložených kariet. Výsledky poukázali – z hľadiska učiteľky i žiakov – na neprirodzenosť a neadekvátnosť danej formy výučby (nežiaducej na oboch stranách), ktorej negatívnou súčasťou boli nielen technické problémy, ale aj psychický a fyzický diskomfort. Výskumné výsledky sme klasifikovali do štyroch tried: diskomfort vzhľadom na

osobu učiteľky; psychická záťaž učiteľky vyplývajúca z ohľadu na žiaka; prekážky a komplikácie s ohľadom na samotnú edukáciu; nepatrné pozitíva.

Literatura

1. Husserl, E. (2019). *The Phenomenology of Internal Time-Consciousness*. Publisher Indiana University Press, 189 p.

Učitelia a učiteľky ako „výskumníci a výskumníčky“ morálneho správania žiakov

Zlatica Zacharová ¹, Štefánia Ferková ²

¹ *Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra psychológie a patopsychológie, SK*

² *Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a sociálnej pedagogiky, SK*

ABSTRAKT:

Na učiteľov a učiteľky je kladených viacero požiadaviek. Okrem odborného ovládania svojich predmetov, ktoré vyučujú, je potrebné, aby žiakov a žiačky nielen vzdelávali, ale aj vychovávali. Výchova znamená také ovplyvňovanie žiakov a žiačok, ktoré vedie k rozvoju ich rozumových ale predovšetkým aj morálnych kompetencií pri fungovaní v spoločnosti. Porozumenie sociálnym situáciám a rozhodovanie sa pre výber správneho riešenia v týchto situáciách je základom morálneho správania jedincov. Morálne správanie učiteľa ovplyvňuje, ako sa žiaci správajú navzájom voči sebe a ako je pre nich postupne dôležitá alebo nedôležitá spravodlivosť v triede. Najmladší žiaci a žiačky hodnotia správanie učiteľov najčastejšie na stupnici dobrý/zlý, neskôr na stupnici férovosti alebo spravodlivosti, až postupom času berú v úvahu aj situačný kontext. Je vhodné sa pýtať: Poznajú učitelia a učiteľky úroveň morálneho správania žiakov a žiačok v triede? Aké očakávania spojené s morálnym rozhodovaním žiakov a žiačok majú učitelia a učiteľky? Ako by sa v identických situáciách morálnych dilem rozhodovali nielen žiaci a žiačky, ale aj ich učitelia a učiteľky? Zvládnu sa učitelia a učiteľky odosobniť a stať sa na jednu vyučovaciu hodinu výskumníkmi a výskumníčkami? Vo výskume bolo požiadanych 25 učiteliek základných škôl prvého stupňa, aby v triede zadali žiakom a žiačkam 5 morálnych dilem. Zapísali si ich odpovede a následne so žiakmi diskutovali ohľadom ich riešenia, no neovplyvňovali tvorivý proces v triede. Následne mali všetko spísať a uviesť, ako by sa ony zachovali pri riešení jednotlivých morálnych dilem. Vo výskume sme sa zamerali na analýzu štruktúrovaných esejí, v ktorých sme sledovali, ako sa učiteľky zhostili úlohy výskumníčky a či ju zvládli oddeliť od úlohy učiteľky.

Grantová podpora:

KEGA 046UK-4/2021 Podpora implementácie mravnej výchovy v základnej škole: aplikovaný výskum a metodický materiál pre učiteľov.